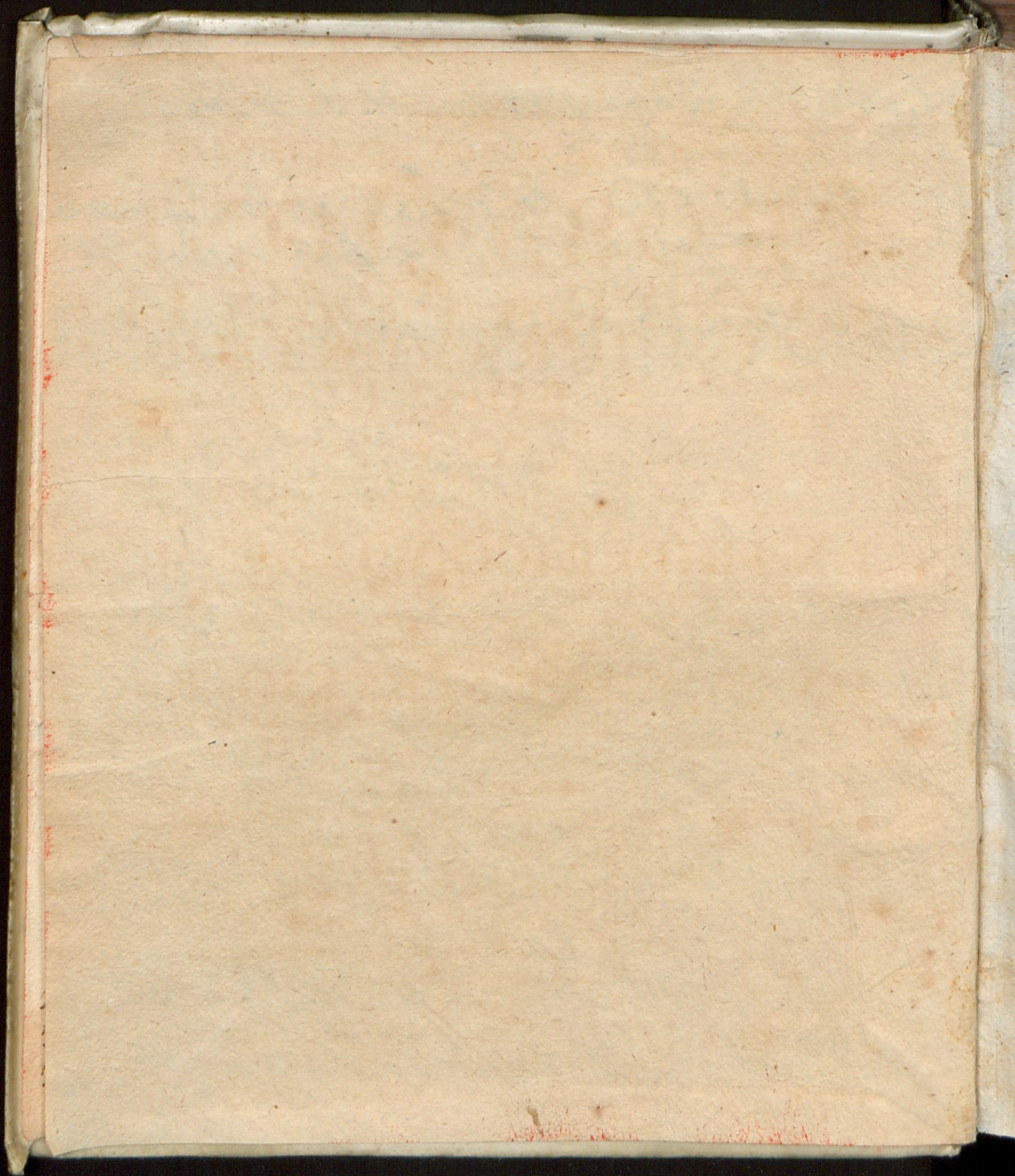

1. De probatione contra praestitum Iuramentum legale. P. Stryck.
2. De Iudicio Principis iuxta solam facti veritatem. P. Stryck.
3. De Remedis causae vulneratae propter amissas in Praesumptionibus.
P. Stryck.
4. De Immunitate a praestatione evictionis. P. Stryck.
5. De Cambialium litterarum acceptatione. P. Stryck.
6. De Iure limitum Provincialium. P. Brunemann.
7. De Fideicommissis familiarum nobilium conventionalibus. P. Wildvogel.
8. De Iure Principum restituendi famam. P. Reiner.
9. De Legatis. P. Böden.
10. De Abortio. P. Stryck.
11. De usu inutilium in Iure. P. Stryck.
12. De Potentiore lesionario. P. Stryck.
13. De Confirmatione Principis. P. Stryck.
14. De eo, quod iustum est circa Idemtitatem. P. Stryck.
15. De Praescriptione rerum adlatarum secundum statuta Hamburgeria.
P. Stryck.
16. De Iure Gratium. P. Stryck.
17. De Cautelis circa quantitatem rei controversae in processu
civilis observandis. P. Stryck.
18. De Mora Iudicis. P. Stryck.
19. De Muliere Cambiante. P. Ludovici.
20. De Iure Carnificum in bona prope iudicium et quae circa
eos reperientur. P. Ludovici.
21. De Effectu et obligatione laudi. P. Ludovici.
22. De Iure Correspondentiarum. P. Kestner.
23. De Praescriptione annuorum reddituum realium. P. Böhmner.
24. De Translatione Domini in Contractu aestimatorio. P. Böhmner.

Fr. Ludovici
De Iosepho lege loquente.

25. De Discrimine tempestatis marinae. P. Böhmer.
26. De Dominio Litis. P. Böhmer.
27. De Appellatione Rescripto Principis remota. P. Brünemann.
28. De Vinculo matrimonii ob legem affinitatis turpi vel
honesto. P. Göttsche.
29. De Collisione fama et conscientiae. P. C. Jundt.

DISSERTATIO JURIDICO-POLITICA 6
De

JURE LIMITUM PROVINCIALIUM

^{Dom}
Recht der Land=Gränzen/

^{Quam}
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE

AC DOMINO,

DN. FRIDERICO GVILIELMO
REGNIBORUSSICI, ELECTORATUS BRANDENB.
REGNI BORUSSICI ELECTORATUS ET PROVIN-
CIARUM HEREDE,

&c. &c. &c.

PRAESIDE

DN. JACOBO BRUNNEMANNO

J. U. D. & Prof. Publ. Extr. nunc designato Assessore Scabi-
natus Regii - Prussio - Pomeranici, ut & Statuum Provincia-
lium ibidem Syndico.

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

Eruditorum examini in Cathedra subijcere voluit

BEATA MORTE PRAEVENTUS,

Ejusdem *AUTOR,*

PANTHALEON-RUDOLPHUS BERNDIS,

Osterburgo - Palao - Marchicus.

Quae in pie Defuncti memoriam typis nunc exscripta est.

HALÆ, e Typographia Orphanotrophii, Anno 1704.

6.

Disertatio Jurisico-Fortit

JURE LIMITUM

PROVINCIALIUM

IN REGNO BOHEMIAE

RECTORIS MAGNIFICENTISSIMO
FRANCISCO RAVENSTEIN

FRANCISCO RAVENSTEIN
RECTORIS BOHEMIAE
FRANCISCO RAVENSTEIN

FRANCISCO RAVENSTEIN

FRANCISCO RAVENSTEIN

DE
IURE LIMITUM PROVIN-
CIALIUM.

CAP. I.

De

ORIGINE ET NATURA LIMITUM
PROVINCIALIUM,
SUMMARIAM.

Superflua nonnullorum cura circa enucleationem vocabulorum reiicitur
cum Epicuro adversus Stoicos. §. 1.

Origo Limitum, & quatenus illi Juris Naturalis sint. §. 2.
An Dominium & inde fluens institutio finium ab Adamo derivandum
sit? §. 3.

Communis sententia, quomodo dominium rerum ab Adamo ad liberos eius perve-
nerit, & inde ad Noachum. *ibid.*

Communio rerum primæva negativa assertitur. §. 4.
Mundo multiplicato demum Dominium & inde fines in bonis immobilibus orti.
§. 5.

Descriptio finium & divisio in artificiales & naturales. §. 6.

Naturales termini caute explicandi. §. eod.

An Deus fatales quosdam terminos Regnis posuerit? dubitatur. §. 7.

Finium mutatio per Imperia & Monarchias deducitur ex causis Politicis. §. 8.

Fines Imperii Germanici olim latiores, quam hodie. §. 9.

Descriptio finium Germanie in eiusdem X. Circulis conficitur. §. 10

*Fines Germaniæ ultra hos circulos porriguntur, & de Circulo Bohemico Gof-
dasti figmentum. §. 11.*

*Mutatio horum finium in Circulis constitutorum ansam suppeditavit variis tu-
multibus in Germaniâ. §. 12.*

Fines Germaniæ in hisce circulis sæpius mutati. §. 13.

*Tranquillitas Imperii nostri si in statu quo relinquatur & controversiæ de li-
mitibus certorum eiusdem territoriorum. §. 14.*

Fines publici sive territoriorum distinguuntur a sibus privatis. §. 15.

*Varia signa propria recensentur, quibus Limites Territoriorum in Germaniâ dis-
tinguuntur. §. 17.*

*Signa communia, quibus tam Territoria; quam aliæ Jurisdictiones secernun-
tur. §. 18.*

Connexio cum Capite II. de probatione & custodia finium Provincialium §. 19.

§. I.

Olenne est Differtationem quandam con-
scripturis, ab enucleatione vocabulorum
rubricæ suæ auspiciam facere, quem mo-
rem religiose observandum esse, licet no-
tiones vulgares & tritæ sint, ac legen-
tes non minimo tædio nauseaque affici-
at longum hoc inutileque syrma; pleri-
que verbis & opere ipso demonstrant.

Eum in finem videas ipsos, catervam Philosophorum, & in-
ter hos Alpha & Omega, Divum Aristotelem *Poster. Analyt.
lib. 2, c. 2. & 24.* enucleationem vocabulorum solenniter com-
mendantem, in medium adducere. Verum uti enucleatio
& evolutio vocum temere reprehendi haud meretur, si o-
pera verferetur circa abstrusam vocis alicujus indolem, & varias
eiusdem æquivocationes caute secernendas; ita justam cen-
suram illi patiuntur, qui usum ab abusu discernere haud valen-
tes, operosi sunt circa voces omnibus obvias, & sic cram-
bem centies coctam lectori apponere haud erubescunt. Haud
dubie permovit hoc inter alia *Epicurum*, ut curam circa eno-
dati-

ditionem vocum, *Zenoni & Stoicis* ad ineptias usque adamatam, non modo non sectatus, sed etiam in aliis insectatus fuerit notante *A. Gellio Noct. Atticar. l. 2. c. 9.* Uti autem pleraque ex *Epicuri* Philosophia non adeo absona impiaque sunt, ceu vulgus eruditorum existimat, dudumque vindicata sint a *Gasfendo*, & ejus *Epitomatore Berniero*, aliisque, hinc etiam in hoc passu vestigia ejus premere placet, ac relictis otiosorum curæ rubricæ nostræ vocabulis, statim ad originem divisionemque finium me converto. Faxit Deus Feliciter.

§. II. Quilibet vero, vel nobis tacentibus, intelligit, quod fines sive limites in presenti non sumantur in sensu metaphorico; sed proprie ad nostrum scopum pro extremis oris alicujus Principatus vel Provinciæ. Igitur termini & fines quatenus faciunt ad ordinem, ordo vero tranquillitatem generis humani conservat, eatenus fines Regionum & Provinciarum sunt Juris Universalis, quod sana & socialis ratio dicitur omnibus hominibus. Positionem finium igitur ac terminorum necessitas humana communisque utilitas non tam suavit, quam jus sit ac ur sit. Quis enim quæso proprietatem suam quiete possidere possit, nisi medio determinationis rerum. Conferatur *Dn. Fritsch. Tr. de District. Agror. cap. 3.* Unde nullo negotio concludi poterit, pendere divisionem finium ab arbitrio hominum: Prout enim hi terminos & fines constituerunt; vel illi postea per bellum, & subsecutam postea pacem, per pacta, transactiones vicissim mutantur & in aliam formam rediguntur; ita jus circa illos est. Porro, ut ad originem limitum propius accedamus, lubentes concedimus, quod cum ipso statim dominio rerum immobilium ejusque distinctione fines cœperint. Neque enim dominiorum distinctio tranquillaque ejus, quod uniuscujusque est, possessio concipi potest sine signo aliquo discretivo, quale sunt termini limitesque, quorum usus est, ut cuique, quod suum est, demonstrant, & alienis abstinere jubeant.

§. III. An vero hoc dominium, & inde profluens ter-

minorum distinctio, mox ab Adamo inceperit; merito hic disceptatur, Afferunt id, ut celebriores duntaxat afferamus, Zieglerus *Not. ad Grot. de J. B. & P. L. 2. c. 2. §. 2.* Leyserus *Disput. de Propriet. Rerum §. 2.* Strauchius *de Dominio Maris c. 2. tb. 9.* Dn. â Kulpis *in Collegio Grotiano p. 35.* Obrecht. *Diss. de Commun. cap. 3.* Hi suffragio multorum aliorum innixi dicam scribunt Grotio, quod origines proprietatis, quæ sine sacrarum literarum autoritate vix intelliguntur, fabulis Gentilium corruperit, ac pro cetera sua eruditione hic non versatus sit *de Jur. B. & Pac. lib. 2. c. 2. §. 2.* Hinc secundum horum Doctorum sententiam, Adamus ex donatione summi Numinis factus fuit totius terrarum orbis Dominus dominio pleno, illumque totum simul & semel possidere illico cœpisse, licet non actu & corporaliter eum obeundo, mente tamen & cogitatione. Cui asserto ne aliquid desit, prompte, ac ex opinione ipsorum perquam apte, affertur exemplum fundi in possessionem mittendi ex *L. 3. §. 1. ff. A. vel A. P.* Interim solenniter protestantur Cardinalis Lugo *de Justit. & Jure Disp. 2. sect. 1. n. 4.* ut & Leyserus *loc. cit.* quod hanc donationem Dei non *privative* sed *cumulative* intellectam velint, h. e. quod Deus se propterea dominio non spoliaverit, sed summum Imperium sibi reservavit. Habemus sic Monarcham Universalem Adamum. Adamus igitur, sive moribundus, siue adhuc inter vivos (ita sententia, ne manca sit, supplenda erit) haud dubie illud dominium transfudit in liberos, v. c. *Caino* bona immobilia donavit; *Abel* enim, sine proprietate rerum mortuus est, quia citra dubium in sacris paternis adhuc fuit, cum periret; hinc de dominio illo participare non potuit. Reliqui liberi *Adami Sethus* & alii, qui non nominantur, haud dubie bona *mobilia*, nomina activa & passiva, *Filia* vero *res Geraditas* acceperunt, unde postea dominium in reliquos homines, & in specie ad *Noachum* per solenne testamentum, stipulationem *Aquilianam*, aut alio modo translatum est; quod eleganter confirmatur fide attestantis *Eusebii in Chronico*, per
formem

sortem Noachum mundum divisisse inter filios. Aut si major autoritas Epiphaniï fol. 546. Noachus testamento orbem divisit inter filios & liberos; de qua re dubitari non posse videtur, cum Cedrenus ipsas tabulas Noachicas verbaque ex illis afferat tanta confidentia ac si ipsius Notarii, vel unius ex septem testibus officio functus fuisset, addatur, (ut numerus ternarius fabulosissimorum scriptorum compleatur.) Athanasius Kirchnerus in *Arca Noe Lib. 3. cap. 9. qu. 11.* En originem antiquitatemque limitum in Adami ac Noachi testamentaria divisione fundatam!

§. IV. Enimvero si talia a Rabbiniis prolata fuissent, transirent cum reliquis eorum nugis. Nunc cum ea sententia de *Dominio Adami universali* eiusque derivatione pro vera, & tantum non contraria Grotii Puffendorffii que pro fanaticismo infecta infamata fuerit: pluribus inanitas hujus dominiï universalis ostendenda esset, ni illam Celeberrimi viri Puffendorffius de *J.N. & G.L. 4. c. 4.* & Dn. Thomasius *Jurispr. Divin. L. II. cap. 10.* dudum liquido demonstrassent. Res vero breviter eo redit. Ante omnia hominum conventa omnium rerum fuit communio, non *positiva* quidem, ut plures simul eandem rem possederint, sed *negativa*, hoc est, res omnes fuisse in medio positas, & non magis ad hunc, quam ad illum pertinuisse. Concessio Dei autem, qua hominibus indulsit usum rerum terrestrium, non est immediata causa dominiï, prout illud effectum habet in ordine ad alios homines, sed omnino præsupponit factum humanum, & pactum aliquod tacitum vel expressum. Reddebat enim illa concessio homines tantum certiores de indulgentia Numinis adversus se, sed quo modo providendum esset, ne ex usu ejus juris discordia oriretur inter homines, ipsis hominibus prævia sana ratione, ad determinandum fuit relictum, prout scilicet tranquillitas humana exigeret. Unde manifestum est, communionem primævam negativam ab initio fuisse, postea autem, mundo multiplicato, a communione rerum negativa disce-

dere humani generis interfuit, quo discordiæ ex communione primæva oriundæ tollerentur, atque industria hominum aleretur, dum proprio quisque Marte res suas quærere necessum haberet. Atque huc pertinent, utiliterque applicari possunt rationes, quas Aristoteles *Polit. Lib. 2. c. 2.* adversus communionem Platoniam coacervat. add. Exc. Dn. Thomas. *Jurispr. Divin. all. 1. §. 60. sequ.* Cum igitur successu temporis & mundo multiplicato pactis dominia rerum assignarentur, inde etiam terminorum finiumque necessitas simul se exseruit.

§. V. Unde facile porro conjicere licet, fines pro utilitate & necessitate hominum constitutos fuisse. Quis primus autem mundo multiplicato, inter illos fuerit Autor & inventor finium, definire nil attinet, imo fere impossibile est. Josephus *Antiqu. Judaic. lib. 1. cap. 3.* Caino agrorum determinationes & finium inventum attribuit. conf. Seld. *Mare claus. lib. 1. cap. 4.* Verum qua fide nixus? præter sacrum codicem certi nil scimus de rebus, quæ per multa secula post mundum conditum contigerunt. Profanorum Historicorum nemo Moysen antiquitate antecedit, quin potius Herodotus, Diodorus Siculus, Homerus, qui antiquissimi inter illos perhibentur, longe post Moysen vixerunt. Berosi historiæ & antiquitates, Annii Viterbiensis Monachi figmentum putidum sunt, quo multos Eruditorum deceptos fuisse, mirandum est. Igitur de hisce rebus certi nihil, extra testimonium S. Scripturæ afferri potest; quæ vero cum ad ipsius scopum nil faciat, tacet de hac re. Interim manet terminorum utilitas & origo eorum cum distinctione dominiorum salva, & sic eatenus Juri Naturali ordinique Divino termini & fines adscribi possunt. Si vero hi fines temere & per fraudes occultasque machinationes mutantur, non potest non confusio inde, turbæ & rixæ oriri. Nam & inter personas arcta consanguinitate junctas lites ob fines turbatos excitari posse, exemplum Abrahami & Lothi, *Genes. XIII. §. sequ.* abunde testatur. Hinc etiam

etiam ipsum. Numen mitissimum, horrendum maledictionis carmen apud Israelitas publice ac unanimiter pronunciaris fit in violatores terminorum. *Deuteronom. XIX. 14. & XXVII. 17.* Idem numen optimum, fines terræ Canaanis sive Palæstinæ ipsum indicavit *Numeror. XXXIV. 2. sequ.* Olim etiam custodia finium tam sancte custodita fuit ut Ethnicis peculiarem Deum *Terminum* finibus præfererint. add. *Wilsenb. ad ff. disp. 32.* Numa Pompilius, secundus Rex Romanorum & ingeniosus ostentator Religionis, primus hunc Deum *Terminum* confinxit, & ei fines agrorum dedicavit ac propterea terminos sacros sive inviolabiles esse voluit. *Plinius Histor. Nat. Lib. 18. Plutarchus in Numa. Dionysius Halicarnasæus Antiquit. Rom. Lib. 2.* Uti vero hodie Christiani longe absunt ab hac gentilium idololatria, ita tamen scitis religionis forsitan non refragatur asserere, cuius Regno & Principatui præpositum esse Angelum tutelarem, ad fines regionum ab omni insultu hostili defendendos: ceu haud obscure illud colligitur ex *Danielis capite X. 20.* ut & facti Angeli tutelaris Bileamo resistenti, cum ad excantandum eum a Balaco Moabita conduceretur. *Numeror. XXII. 5.* Quæ sententia, si alicui fanaticæ (ob notissimum abusum hujus imputationis hodie grassantem) videatur, ei objicimus *Campanellam lib. de Monarchia hisp. cap. 3.* idem propugnantem, aut si nec hic satis orthodoxus in hoc puncto videatur, in promptu sunt *Casmanus in Angelogr. p. 1. cap. 7. Kipping. Instit. polit. l. 1. c. 3. n. 9.* ut nil dicam de *Befoldo Synops. polit. Pracogn. n. 62.*

§. VI. Placet autem nunc fines in genere (ut postea facillimo negotio applicatio ad Provinciales limites fieri possit) describere per extremitates locorum situ inter se connexorum alias, ut suum cuique demonstraretur, & lites ac bella tollantur. Varie proinde fines orbis terrarum possunt delineari. In Geographicis notæ sunt IV. illæ Partes Orbis præ aliis celebres, quas, quia cognitæ sunt omnibus, hic præterimus, cum ut alios taceam, fines Europæ, Africæ, Asiæ, Americæ,
accu-

CAP. I. DE ORIGINE ET NATURA.

8

accurate delineet Celeberr. Dn. Becman. *in Histor. Orb. terr. Geogr. & Civil. P. 1. c. 4.* Interim illud annotare haud præter rem erit, quod nonnullis Regnis & Provinciis quasi natura limites & terminos posuisse videatur. Nam videmus, hanc terrarum partem perperuis montium iugis inclusam, aliam continuis sylvarum sepibus cinctam, nonnullæ quasi in mari projectæ regiones, ejusdem fluctibus ambiuntur undique. Sic Galliam ab Hispania separant montes Pyrenæi, ab Italia Alpes, ab Anglia Mare Britannicum. Anglia quasi separatum Orbem mari circumdatum repræsentat. Conf. Dn. Becm. *Hist. Orb. terr. Geogr. & Civil. sect. 1. c. 6.* Unde forsan ansam arripuit Grotius *de J. B. & P. L. 2. c. 3. §. 16.* distinguendi limites in divisos *as signatos* seu limitatos, qui manu facti sunt, signisque constant; & arcifinios, quos & *naturales* vocat, ut flumina & montes. Verum cave hoc ita accipias, quasi darentur vere naturales limites, cum supra arbitrio Gentium hoc adscripserimus, & sic facto humano, non natura content; sed limites naturales vocantur materialiter, quatenus talia flumina, montes etc. tanquam naturæ opera pro limitibus a populis fuerint assumpta. Atque hoc sensu limites in *artificiales & naturales* dividi possunt, ut illi sint, qui ab homine per artificia sunt compositi ad designationem finium, v. c. lapides, fossæ aut alia signa erecta, naturales autem limites, quos natura ipsa suppeditat, ut montes, colles, valles, saxa, arbores, viæ regales, fontes, rivi &c.

§. VII. Cum itaque alio sensu naturales termini & limites non dentur, multo minus asserere ausim, ac si clarum esset Deum *fatales quosdam terminos posuisse* magnis Imperiis, ultra quos illa se protendere nec possint, nec debeant. Huc referunt, quod Assyriorum & Persarum potentia *Hellespontum* transgredi non potuerit, sed toties cladem acceperit, quoties fines Monarchiæ ultra Hellespontum extendere voluerint, quod Darii exemplo comprobant. vid. Polybius *lib. 1. Hist.* Romanorum fortuna & florentissimus armorum cursus decre-

mentum passus est, quoties ultra *Euphratem* prolata sunt, confirmante id *Crassi* exemplo, vid. *Richt. Axiom. Polit. 37.* qui & dictum *Apostoli Actor. XVII. 26.* huc accommodat. *Conf. integra Disp. sub Præsid. Alberti de fatalibus terminis Regnorum.* Verum uti testimonium *Pauli* numerum auget dictorum *S. Scripturæ* in alienum sensum raptorum; ita neque ex allegatis exemplis hoc probari potest. Multæ enim rationes *Politicæ* subsunt, quas nobis suppeditant *historici veteres*, cur *Perfæ* sub *Dario Hellepontum* transeuntes, & *Romani* sub *Crasso Euphratem* superantes, infelices fuerint, quas rationes cum non perceperint, & tamen solitam armorum felicitatem, qua gentes hæ usi sunt, sibi in memoriam revocarent, in opinionem fatalitatis, ignorantix filiam, delapsi sunt. Quod de *Richtero* non mirum est, quippe qui in *Axiomatibus Politicis* multa vulgaria vix adpersa iudicii mica, uti ejusmodi locorum communium compilatoribus moris, affert, cuius specimen etiam est hoc *Axioma de fatalibus Regnorum finibus*, qui plura desiderat scire de hac re, adeat *Augustinum de Civitate Dei L. 5. cap. 8.* *Boecler. ad cap. 1. Lib. 1. Annal. Taciti.*

§. VIII. Amplior autem inquisitio, si intucamur & Politice consideremus fines Regnorum & Monarchiarum, quatenus scilicet olim latissimi fuerint, at postea decrementum passi sunt, & potentia, quæ antea longe lateque se extendebat, parvis cancellis demum inclusa aut plane deleta est. Cruditatis, luxus ambitio illorum qui ad clavum Reipubl. sedebant, tanquã causa & origo hujus mutationis finium in vulgaribus politicorum libellis passimas signantur. Verum magis acurem tetigisse vid. *Dn. à Puf. introd. ad Histor. Statuum Europæ Cap. I.* derivando ruina[m] florentissimorum Regnorum *Medici*, *Perfici*, *Afyriaci*, non ab hisce vitiis, quippe omnibus regnantibus eo tempore communibus, ut adeo citius ipsis pereundum fuisset, si istis causa assignari deberet, sed a neglectu regularum politicarum, quibus quævis Monarchia initebatur. Insigne specimẽ exhibet,

B

cum

cum quo Monarchia Persica extincta, Darius Codomannus: Erat hic Princeps Alexandro M. viribus & apparatu belli longe quidem superior, sed dum artes belli hostique resistend-ignorabat, apertoque Marte omnia gerebat, quem moras trahendo & bellum procrastinando, angustias viarum bene muniendo plane extinguere potuisset, hunc ut victorem postea colere cogebatur. *Græcorum* Monarchia uti subito cum Alexandro M. creverat, & potentia fimbrias ad fines Indiae usque extenderat, ita non multo post, ob divisionem inter Duces Alexandri, corruit. Confluxerunt quidem pleraque provinciae in Rempubl. *Romanam*, quæ tempore *Triumviratus* in summum potestatis fastigium everta, finibus per Asiam, Africam, Europam extensis jam mole sua laborare incipiebat, & perstitit illa per tot secula non prudentia & fortitudine, sed quod nemo vicinorum satis promptus esset ad illam subruendam. Parthi non audebant, forsitan & nolebant, nec enim unquam mollitia Asiaticorum, cum Europæorum ferocia bellica comparari potuit. Germani eo tempore ruinam Romanorum haud dubie procurassent; siquidem sub Arminio aut parisi fortitudinis Duce, in formam justis Regni coa-luissent. Perstitit igitur Monarchia Romana usque ad Constantinum M. Magnum huic momentum ad ejus ruinam non inepte adscribit Zosimus ob inconsultam translationem sedis Imperatoriae versus Constantinopolin. Tali enim ratione fortissimæ copiae a ripis Rheni Danubii que una remotæ, exponebant Occidentales provincias barbararum gentium incursionibus. add. Monzambano *de Statu Imper. cap. 1. §. 10. Pacific. à Lapide ad h. l. Monzamb. Disc. 6. §. 4. pag. 161. sequ.* Quæ veræ videntur causæ politicæ mutatorum limitum veterum regnorum.

§. IX. Reliquiæ ceterum ram potentis & maximam partem orbis olim complexæ Monarchiæ, tandem sub veteri nomine, *Francis* cesserunt, unde successu temporis ad Ottonem M. & successores Reges Germanicos, pervenit æ-
terno

terno pacto cum S. P. Q. Romano & Pontifice inito, de quo pluribus actum est à Dn. Præsidente in *Jurispr. Publica Dissert. III.* Nimis spatiosum vero ingrederemur campum, si recensere animus esset fata illa, quæ Germania habuit ratione finium, quippe qui eo tempore latiores, hodie vero sat angustis spatiis intuitu veterum, sunt inclusi. Enimvero, qui fuerint fines Imperii Romano-Germanici, eleganti opere complexus est Hermannus Conringius, Historicus Germaniæ incomparabilis. Quilibet, uti ad justas Germaniæ prætensiones formandas & dijudicandas lectu dignus est; ita nunc illum sequestramus, statum hodiernum *Imperii* ratione finium potius perlustraturi.

§. X. Vastum nimirum illud corpus, quod Imperium *Romano-Germanicum* salutare, quamvis non historice & accurate, ex usu & stylo publico tamen, possumus, prout nunc ejus fines se habent, in X. Circulos, Germanice *Greuse* dictos (vel ut Grotius loqui magis latine amat *X. Pagos*) dispescitur. Autor hujus divisionis Maximilianus I. quo incommoda, quibus laborabat Germania, potissimum à tempore, famosi illius interregni post Friderici II. obitum, eo feliciter proficerentur. Eventus docuit etiam, sat prudens fuisse consilium Maximiliani I. Inde enim paci publicæ, & legum auctoritati, sine qua nullum Regnum salvum esse potest, pro tanta laxitate communis vinculi, aliquantisper hac divisione fuit consultum, Duci cuiusque Circuli justitiæ executione (quæ antea plane cessabat) demandata. conf. *Erklärung des Landes Friedens zu Nürnberg/ 1522.* Præterea, licet hac Circulorum institutione, ad limites Imperii proferendos aut avulsa inderecuperanda spes vix supersit; tamen ad eos fines, qui supersunt, defendendos inservire, quotidiana loquitur experientia. Conf. *Dissert. Illustr. Dn. Strykii de Militia Circul. c. 2. Strauch. Dissert. Exoser. I. th. 4.* Quæ vero Provinciæ & territoria ad quemlibet Circulum pertineant, integro opere recens-

recenset Zieglerus Von denen X. Creysen des Heil. Rö-
mischen Reichs / & Publicistæ communiter.

§. XI. Neque tamen tota Germania, quam late-
patet, ac fines suos Imperium nostrum extendit,
Circulis est inclusa. Nam porrigit Germania suos fi-
nes latius, tum multæ Provinciæ Juris & subjectionis Ger-
manicæ sunt, quæ tamen ad nullum Circulum pertinent. Reg-
num Bohemicum Feudum Imperii est, & ejus Rex simul
Electo Imperii audit vid. *A. B. tit. 8. 9.* Constitut. Caroli IV.
apud Goldastum *Tom. I. Constit. Imperial. f. 342.* Conring. *de*
finibus Imp. c. 29. Schütz. *Colleg. Jur. Publ. Diss. 7. th. 22. Lit. E.*
Rumelinus ad A. B. P. 2. Diss. 2. th. 4. Goldastus *de Regno Bo-*
hemie lib. 3. c. 14. per totum. Henelius *in Breslographia cap V.*
Befoldus de Statu Reipubl. Subaltern. c. 7. n. 10. Lehmanni *Chron.*
Spir lib 5. c. 74. P. Heigius *P. I. qu. 3. n. 45.* Nihilominus Bo-
hemia nullo Circulo Imperii comprehenditur. Nam sen-
tentia Goldasti *de Regn. Boh. lib. 1. c. 2. n. 5. & lib. 4. c. 8.* quod Bo-
hemia Undecimum Circulum Imperii constituat, fundamento
destituitur, hinc recte rejicitur illius opinio ab Arumæo *de*
Comitiis cap. 2. n. 41. Carpzovio *de L. Regia cap. 5. sect. 8.* Sic
etiam Comitatus hodie Principatus Montispelicardicus vel
Mompelgardensis, intuitu cujus Duces Würtenbergici votum
& fessionem in Comitiis habent, nulli Circulo includitur vid.
Dn. Sueder. *Jur. Publ. part. General. cap. IV. §. 4.* ut nihil dicam
de Borussia, quæ nunquam circulo inclusa fuit. conf. Dn. Præf.
Jurispr. Publ. Diss. XI.

§. XII. Quilibet horum Circulorum finibus suis ac-
curate circumscriptus est, ne inde impedimenta executio-
num Cameralium & alia oriantur. Experientia enim testa-
ta, est semper cum magnis motibus Germaniæ conjunctum
fuisse, molitiones nonnullorum contra coarctationes vel trans-
gressiones finium, indeque dependentium jurium. Sic non
inter minimas causas belli Tricennarii fuit, quod executio Ur-
bis *Donawerthica*, in Bannum declarata, Duci Bavariæ comit-
teretur,

teretur, cum tamen finibus Circuli Suevici illa Urbs Imperialis comprehenderetur, hincque executio Decreti Bannalis Duci Circuli Suevici committenda fuisset. Acerbas querelas ob hanc confusionem finium & jurium instituit Autor Informationis causæ Donnawerdicæ, qui quisquis sit, apparet ex ejus libro, illum præ multis aliis illius temporis Jurium publicorum peritissimum fuisse; & scientiam Legum privatarum à publicis bene distinguere valuisse, qui tamen communis eo tempore & satis crassus nævus scriptorum Juris Publici erat.

§. 13. Cæterum à tempore Maximiliani I., ut pote Autoris horum finium & Circulorum, Germania multas mutationes passa est, & interdum fines horum Circulorum coarctati sunt. Sic ad Circulum Rhenanum pertinuit Metis, Tulum & Virodunum Episcopatus, quas nunc una cum Landgraviatu Alfatia & Sundgovia Gallus tenet per Instrumentum Pacis Westphalicum, cui insuper Argentoratum, propugnaculum Germaniæ cessum novissima Pace Ryfwicensi. Ad Westphalicum Circulum Episcopatus Ultrajectinus pertinuit, dudum a Belgis Foederatis avulsus. Circulus Burgundicus comprehendens septendecim Provincias Belgii cum Burgundiæ Comitatu, antea fines Germaniæ late porrigebat. Verum quam illi hodie coarctati sint à Gallo & foederatis Belgis, notissimum est. Ad Circulum Saxoniam inferioris antea Dantiscum & Elbinga spectarunt. vid. Goldasti *Politische Reichs Handel* / p. 157. Ast hodie jura Imperii in illa expirasse, multa indicant. An vero versus Galliam fines Imperii, mutationemque & eam quidem in melius experientur, finis præsentis belli, in quo hæctenus Imperio propitiorem fatorum spes affulsit, declarabit.

§. XIV. Interim illis Provinciis, quibus hodie componitur S. Rom. Imperii Corpus, illa accurata finium & Circulorum conservatio tranquillitatem qualem cunque & salutem largitur. Neque enim est dubium, in corpore Imperii ob disso-

luta membra & autoritatem Imperii vacillanrem, omnia in
pejus ruitura fuisse, ni ab ipsa divisione Germaniæ, hoc est, di-
stinctis Circularum finibus remedium huic malo quæsitum
fuisset. Nihilominus non omnia obstacula hac institutione
Circularum removeri potuerunt, ut non semina multarum
litium & controversiarum de finibus inter Status remanserint.
Hinc in Judiciis Germaniæ & non solum inter privatos, sed et-
iam Illustres & Principes, nullæ frequentiores controversiæ,
quam de finibus antiquis, hucusque turbatis vel interverfis &
hinc denuo regendis. Inde enim non solum Processus na-
scuntur varii, sed etiam sæpius bella funestissima. Confer.
Illustr. Dn. Strykii *Dissert. de Judiciis Divisor. §. 1.*

§. XV. Multis vero litibus, quæ circa fines regun-
dos oriri solent, ansa præscindi posse videtur, si variæ finium
divisiones bene considerentur, tum & signa quibus distingui
moris est, accurate a se invicem secernantur. Signa enim
hæc finalia, vel distinguunt limites Provinciarum & Territo-
riorum, vel prædia privatorum; sive brevius: designant li-
mites vel *publicos* vel *privatos*. De posterioribus hisce disqui-
rere ab instituto alienum esset, nisi quatenus inde illustratio
limitibus provincialibus sive publicis accedat. Ad publica
vero signa, quibus una Provincia ab altera secernitur, requi-
ritur, ut sint extantiora, hinc solent esse vel viæ regales, flu-
mina, montes, valles, lapidesque prægrandes. Conf. Bald.
vol. 1. Conf. 426. Exemplum solennium limitum terræ Cana-
anis sive Palæstinæ hoc modo constitutorum exhibet Caput
Numeror. XXXIV. 2. seq. Quamvis igitur varia sint insignia,
quibus limites Præfecturarum, *Ambr = Grängen*: limites Ve-
nationum, *Jagt = Grängen*: limites agrorum, *Feld = oder Fluhr =*
Grängen: limites sylvarum, *Forst = Grängen*: Jurisdictionis,
Gerichts = Grängen: limites villarum & domuum, *Haus =*
oder Hoff = Grängen separantur a se invicem, tamen in præ-
senti præ aliis signa illa excutere animus est, quibus limiti-
tes

tes Territoriorum à confini territorio separantur & distinguuntur.

§. XVI. Equidem si antiquum Germaniæ Statum tempore Reipublicæ Romanæ intueamur, citra dubium limites vicorum & villarum omnium primi & antiquissimi sunt, quippe ex prima dominiorum distinctione, mundo multiplicato, proxime orti. Nam ab initio non mox summa Imperia aut territoria extitisse, sed penes patres familiarum potestatem fuisse, qui ut plurimum certam partem agrorum colebant, eleganter adstruit Dn. Pufendorf. *Introd. ad Hist. c. 1. §. 1.* Hic Status, uti libertati Naturali proximus, ita etiam in specie per multa secula gentibus versus Septentrionem habitantibus, & naturalis libertatis, præ orientalibus populis, tenacioribus multum, & sic etiam Germanis placuit. De hisce enim Tacitus in *Libello de moribus ipsorum cap. 16.* testatur, quod nullæ Germanorum populis urbes inhabitatæ sint, nec passos quidem junctas sedes, suam quemque domum spatio circumdedit, sive adversus casus ignis remedium, sive inscitia ædificandi, sive potius innatæ libertatis ductu, (quæ ultima maxime svaforia causa fuit, cum mediam vilipenderent a luxu Romanorum abhorrentes. vid. eruditum Schediasma Dn. D. Zierholdi, quod *Barbari magis morati fuerint, quam gentes literis imbutæ.*) ne confinio quis alterius libertatem violet. add. Lehmanni *Chron. Spir. Lib. 1. c. 5.* Conring *eleg. tract. de Veterum Germanorum Corporum habitu.* Usu vero temporis accessere, his limites Provinciales. Serius autem in Germania venationibus ac forestis terminos positos fuisse, putat Dn. Fritschius de *Distr. Agror. c. 2. §. 3.*

§. XVII. Ceterum signa, quibus hodie Territoriorum fines a confini Territorio & aliis finibus modo memoratis separentur, non unius sunt notæ ac figuræ. Huc pertinent (1) *Arbores finales, Grånß = Bäume.* Hæ ut a vulgaribus distinguantur, plerumque solent signari vel foraminibus incisis, vel alio caractere. vid. Oettinger de *finibus c. 18. n. 13.* Besold.

fold. *Theſaur. Pract. voc. Markt.* Rürger Ruland. *de Commiſſ. P. 2. L. 6. c. 3. n. 5.* (2) Crucifixæ, quæ fidei Chriſtianæ ſigna vocantur *in L. 11. C. de Judæis*, ſolent etiam finibus diſtingvendis non raro adhiberi. Ubi ſcilicet columnis lapideis crucis ſignum inſculpitur, quale exemplum occurrit in confinio Ducatus Magdeburgici & Episcopatus Merſeburgeniſis, vid. *Diſſ. Dn. Strykii de Jud. Diviſ. c. 5. n. 6.* (3) Flumina sæpius etiam finibus Territoriorum deſignandis adhibentur, cum territoria non melius, quam per flumina diſtingvantur. Hieronym. de Monte Brixiano *Tract. de finibus regund. c. 15. n. 7.* Dn. Strykius *all. Diſſ. n. 11.*, ubi ſimul monet, probe ex instrumentis aliisque documentis inquirendum eſſe, *Ob die Gränge biß an den Fluß / oder biß in den Fluß gehe?* Priori casu excluditur alter usu fluminis; poſteriori autem casu flumen commune eſt, ex quo inſimul de proprietate fluminis dijudicandum eſt. In dubio autem flumen inter duos confines, ſi limites alterius ad ripam adſtricti non ſint, commune cenſetur, de qua inferius differendi occaſio erit, interim confer. Oetting. *de finibus & juribus Limit. L. 1. c. 18. n. 24.* Speidel. *in Spec. Jurid. Polit. voc. Gräng.* (4) Gräng = Säulen / quæ hodie frequentiffime in dirigendis finibus adhibentur, qualia ſigna in Ducatu hujus Magdeburgici confiniis paſſim conſpiciuntur, & plerumque inſignibus illius Principis, ad quem Territorium pertinet, ornantur. Hinc ſi columna illa in ipſo confinio poſita ſit, utriusque confinantis Domini inſignia in diverſis lateribus pingi ſolent. Inſignia enim in limitibus poſita, Jurisdictionem arguunt illius, cujus ſunt inſignia. Theodor. Hoeping. *de Jure Inſign. cap. 33. n. 108.* Ruland. *de Commiſſ. P. 2. L. 6. c. 3. n. 27.* (5) Land = Graben territoria etiam parant. Wehner *obſervat. Pract. voc. Land = Wehr.* Meiſchner. *tit. 3. Dec. 33. n. 61.* vocantur etiam Häger. Oetting. *L. c. c. 17. n. 25. & cap. 18. n. 18.* (6) Land = Steine / quæ itidem ad diſtinguenda Territoria conſtituuntur. vid. Ruland. *d. c. 3. n. 17.* dicuntur etiam Land = Gräng = Steine / vid. Speidel. *in Spec. voc. Grängen.*

Gränken. (7) Land=Strassen etiam sæpius pro terminis Territoriorum usurpantur. Oetting. & Speid. *l. c.* denique (8) colles aufgeworfene hauffen Erde/finibus territoriorum discernendis adhiberi commode possunt. Placuit hic modus nuperrime Polonis & Turcis circa limites constituendos, de quo Novellæ Lipsienses sequentia d. d. 8. Octobr. hujus anni retulerunt. Seit lezhin glücklich geschlossener Grängscheiding fährt man nunmehr fort/und zwar Wir (Polen) disseits / die Türcken aber jenseits des kleinen Flusses Gahorlin die Grängsteine und Hauffen aufzurichten. Den 28. haben die Türcken den ersten Hauffen Erde aufgeworffen / und auf derselben einen flachen Stein geleyet / in welchem die Nahmen der beyderseits Commissarien eingegraben gewesen / &c.

§. XVIII. RELIQUA insignia non sunt propria designandis finibus Territorii, sed etiam aliis limitibus. Hoc sensu occurrunt **Bann=Steine** / qui sunt lapides, quibus discernuntur limites Jurisdictionis. Ruland. *de Commiss. P. 2. L. 6. c. 1. n. 7.* Hos male confundi mit denen Land= oder Gräng=Fluhr=Steinen / observat Dn. Fritschius *Tract. de Districtu Agror. c. 8. n. 1.* hi enim Territoria separant, & inde quidem pariter Jurisdictionis terminos ostendunt, non tamen sunt unum idemque. Potest enim ad Unum territorium, ad alterum Jurisdictio pertinere, quali casu distincti termini finales adhibendi forent, hinc illos lapides bannarios, **Bann=Steine** / commodius **Gerichts=Steine** vocari monet Fritsch. *l. c. (2)* **Fluhr=Steine** / districtum civitatis vel pagi, non vero Provinciae indignant. Dicuntur alias **Mahl=Steine** / vel **Markt=Steine** / **Wehner. Observat. Pract. voc. Gräng.** Ruland. *de Commiss. P. 2. L. 6. c. 3. n. 8. §. 21.* (3) **Forst=Steine** / quibus limites, non Territorii, sed Jurisdictionis Forestalis discernuntur. Oetting. *de Limit. c. 17. n. 33.* Non enim semper connexum est cum Jure Forestali, jus venandi, hinc diversis limitibus quandoque

doque opus habent. (4) Rivi seu *Bäche*/ aquæ salientes pro
 signis terminalibus, tam Jurisdictionis, quam Territorii vel
 etiam privati patrimonii reputantur. *Cravett. Consil. 882. n. 4.*
Oetting. cap. 18. n. 24. Dn. Stryke all. Diff.

§. XIX. Apparet autem exinde clarissime, designatio-
 nes finium non uno eodemque modo fieri, sed pro libitu
 constituentes hisce uti posse. Quomodo vero porro illi fi-
 nes Provinciales probentur & custodiantur, Cap. II. nunc in-
 quirere animus est.

CAP. II.

De

PROBATIONE ET CUSTODIA LI- MITUM PROVINCIALIUM.

SUMMARIA.

- O**rdinatio finium arbitrii humani, Hieron. de Monte hic nota-
 tur. §. 1.
 Veterum ICtorum cespitatio, fines mundi ab Imperatore dividendos
 esse. §. 2.
 Quid Territorium, Provincia apud ICtos & Iure Canon. §. 3.
 Descriptio Civitatis, Ditionis, Provinciae ex Politica, & inde fines Provincia-
 les. §. 4.
 Fines Provinciales controversi quando sint. §. 5.
 Regula de Naturalibus finibus. §. 6.
 Signa, limites naturales quando probent. §. 7.
 Fines Provinciales etiam oculari inspectione probantur. §. 8.
 In probatione & Constitutione Limitum Provincialium officium agrimensorum
 §. 9. Confessio Ichnographiae. *ibid.*
 Instrumenta & Documenta probant fines publicos. §. 9. 10.
 Exempla literarum fines Provinciales probantium remissive. §. 11. 12.
 Talia Instrumenta super finibus publicis vocantur *Bezirk-Brieffe*/ differen-
 tia ejus a *Stuhr* & *Buch*, §. 13.

Pro-

Probatio Limitum Provincialium per testes. §. 14.

Quid si testes sint subditi, item vicini. §. 15.

An testes de auditu & fama etiam probent fines publicos. §. 16. affirmativa asseritur. ibid.

Custodia finium a Politia suadetur. §. 17.

Fines Imperii Romani sub Augusto, & quare hic terminos Imperii ampliare prohibuerit. ibid.

Limitanei milites, Liminaliarchi & Limitrophii fundi quid apud Romanos fuerint. §. 18.

Regula Politica forsteneri circa custodiam Limitum. §. 19.

Majorum cura in custodia Limitum ex Marchionum institutione patet. §. 20.

Recensio specialis Marchionarum, contra hostes Imperii institutorum & hodiernorum Marchionum in specie Brandenb. florens potentia. §. 21.

Deliberatio in Comitibus de Ordine Equestri instituendo ad defendendas fines Imperii. §. 22.

Custodia Civitatum in Limitibus Provinciae der Frontier = Städte. §. 23.

Idem Jure Codicis Burgorum custodia intelligebatur. §. 23.

Provinciarum specialium fines quomodo custodiendi ex Octtingero. §. 24. & 25.

§. I.

Capite superiore pluribus expositum est, divisiones finium Territorialium esse Juris Naturalis & Gentium ob communem tranquillitatem, quæ conservari haud posset, nisi per hos constaret, quousque Imperium & Jurisdictio semet extendere deberet. Prout igitur inter confinantes Gentes limites placuerunt & constituti sunt, eatenus illi regulam ac normam constituunt, ut Jurisdictiones hos limites non transcendant, cum extra Territorium jus dicenti impune non pareatur. Hinc statim in limine hic impingit graviter Hieronymus de Monte *Tr. de finib. regund. cap. 2. in fin.*, quando existimat, terminorum publicorum affixionem, ut loquitur, esse de Reservatis Papæ & Imperatoris in

signum Universalis Domini, quia *ad eos solos spectet dividere totum orbem*. Scilicet nititur inepta illa sententia, quæ rudi seculo communis fuit JCtis, Imperatorem esse Dominum mundi, si non actu, tamen jure sive proprietate; Papæ per donationem Constantini M. Imperium in orbem acquisitum esse in spiritualibus & temporalibus, Conf. Sutholt *ad Institut. Diff. 6. Coroll. 2.* Verum quem non pudet hodie putidorum horum assertorum? Cachinnis porro non refutatione digna sunt commenta ejusdem Hieronymi de Monte *cit. Lib. c. ii. n. 4. Jurisdictio a Papa vel Imperatore dependet, & n. 5. Jurisdictio Papæ originaliter inest, & ejus exercitium temporalis Jurisdictionis est in Imperatore, isti autem sunt duo luminaria magna cap. solite de mayo. & obed. & quia non possunt singulorum causis interesse, L. Precipimus C. de appellat. ideo per diversa territoria orbem diviserunt, sic ut bonus paterfam. dividit fundum suum in plures Agricolas facilioris cultura gratia. L. Cajus ff. de Leg. ii. Non multum autem Hieronymo nostro Sapientior Auctor Glossæ: Imperator est Dominus trium mundi partium: Asiæ. L. fin. C. de temp. appell. Africæ. tit. C. de offic. Præf. Prætor. Afric. & Europæ, ideo triplicem accipit Coronam, ideo Pomum Imperiale præfert. &c. Hos & similes legulificæ Sapientiæ flosculos passim deprehendas apud veteres JCctos, qui simplicitati Seculi, in quo vixerunt, & superstitioni Religionis, qua imbuti fuerunt, condonandi sunt.*

§ II. Apparet autem simul, ex hisce autoribus parum sapidi posse hauriri circa controversias limitum territorialium, hodie inter Principes nostros occurrentium. Igitur, ne paris confusionis cum his *Aboriginibus & Faunis*, uti appellat hosce Jureconsultos vel quasi Gothofredus *in Præfat. Corp. Jur. rei* siamus, in probatione finium Provincialium, inquirendum prius erit, quid sit Provincia, quomodo ab aliis terris & fundis distinguatur, tunc enim de probatione finium eo clarius calculus ferri poterit. Nisi enim accurate constet de differentia Provinciæ, Ditionis, Dioceseos & simi-
lium,

lium, frustra disceptatio de limitibus Provincialibus instituitur.

§. III. Enimvero, si unice de Territorii, Provinciæ & Ditionum definitione vellemus consulere JCtos mediæ ævi, vereremur, ne oleum & operam perderem. Non enim citra insignem, solitam tamen iis confusionem, hæc ab iis tradi solent, cum rudes fuerint ac ignari omnis Politices, subsidiorum Historiæ & humaniorum literarum. Jam laudatus Hieron. de Monte *all. tr. c. 4. n. 5.* Provinciam dici putat illum tractum terræ, qui *decem* aut *undecim* habet civitates sub se, & unum Metropolitanum. Hausit forsân incomparabilem Provinciæ definitionem *ex C. Scitote 2. caus. 6. qu. 3.* Ubi Pelagius II. Papa iisdem verbis civitatem describit. Verum hæc descriptio Provinciæ Monachalem Politicam sapit, h. e. nugivendulam & cum natura & indole negotiorum humanorum raro convenientem. Æque conveniens est appellatio, quando Provincia pro *Diœcesi* sumitur. Talis sensus occurrit in *C. Quicumque 4. caus. 16. qu. 3.* Perperam etiam Provinciarum divisionem a diverso idiomate accersit Hieron. de Monte *lc.* Nam plures Provinciæ, sive territoria inter se diversa, eadem lingua eodemque idiomate possunt uti.

§. IV. Meliores definitiones & descriptiones civitatis, Ditionis, Provinciæ suppeditat Cæsarinus Furstnerius in *Tr. de Suprematu & Jur. Legat. Princip. Imp. cap. 10. Civitas* (nimirum sumpto vocabulo politice, quatenus contradistinguitur, urbi) est cœtus hominum satis magnus, ad spem defensionis mutuæ contra vim magnam, qualis merui solet, animo cohabitandi, certa quadam rerum communium administratione constituta, initus. Differt itaque a numerosioribus familiis, v. c. olim Patriarcharum in tentoriis, & hodie Arabum, multis clientum & fervorum familiis circumdatorum, & vicis sive pagis ex aliquot familiis compositis, quia omnibus hisce deest magnitudo; Exercitiis vel magnæ cuiusdam societatis casu conflata, quales sunt Societates Religiosæ, quas

vocant, peregrinantium versus Jubilæum *Pilgrims* vel *Caravane* in itineribus Asiaticis, versus *Medinam & Meccam*. Illi quidem cœtum satis magnum constituunt, sed deest animus cohabitandi. *Ditio* est quidam terræ habitatæ tractus communi quadam administratione utens. Major ditio *Regio* vocatur, & *Regio* cum alterius ditionis adhuc majoris pars est, *Provincia* appellatur.

§. V. Quando itaque controversiæ de limitibus istiusmodi Provinciæ cum vicinis & aliis oriuntur, prima cura solet impendi, quomodo illi fines probentur. Equidem si illa signa clara adsint, quæ adduximus in fine superioris Capituli, tunc res non multa indigere videtur disceptatione. Verum sæpius quidem signa adsunt, dubium tamen est, an fines Provinciæ illis discreti fuerint, an non? Hoc casu ad *finium regendorum Judicium* recurrendum est. Circa hoc autem varia consideranda sunt. *Capite I. §. 6.* Distinximus fines eorumque signa in *naturalia & artificialia*. Utriusque probatio suis non caret difficultatibus, uti mox apparebit, si ad specialia applicatio fiat.

§. VI. De naturalibus signis finium vero ut initium faciamus *Dd.* hanc regulam ponunt: *Naturales non aliter probant, nisi quatenus pro limitibus suis se receptos probentur, tunc enim per eos termini Districtuum, Territoriorum, Provinciarum probantur.* vid. *Illustr. Dn. Stykii Disfert. de probat. Pertinent. cap. II. §. 73.* Ast ommissa hac regula, quæ omnino fundamento non caret, quid dicendum sit de *Aymone Cravetta*, qui *Conf. 949. n. 6.* summopere contendit, quod in dubio magis attendi debeant termini, qui sunt secundum naturam v. c. montes, flumina, colles, valles, rivi, quam illi, qui sunt secundum artem v. c. lapides, fossæ, *Conf. Cardin. Tusch. Pract. Concl. tom. 2. lit. C. Concl. 700. n. 13.* Quæ mecum perpendens, nullus dubito asserere, certis casibus majorem præsumtionem pro signis limitum *naturalibus* esse, quam illis ex arte perfectis. Ponamus litem esse inter duo confinia territoria de limitibus,

&c

& in loco quæstionis montes, colles, fluvios, vel rivos, in alio vero loco lapides, vel arbores, deprehendi. Certe hoc casu pro majoribus signis major verisimilitudo. Lapides enim, si aliis signis destituantur, tum & arbores nudæ fortuito ibi succrescere potuerunt. Conf. etiam Dn. Stryk. *in Respons. in causa Moln. p. 14. sequ.* Id magis probabile est, cum fines constituti fuerint, super quibus nunc ob memoriam eorum deperditam disceptatur; tunc ejusmodi naturales, quales sunt montes, fluvii, quos æternos vocat Sfortia Oddus *Conf. 21. n. 3.* potius placuisse illis.

§. VII. Imprimis vero, si deprehendantur signa artificialia, quibus limites loci designari queunt, circumspiciendum est; an *limitibus dubiis adscribenda sint talia signa, nec ne?* Non raro enim talia signa v. g. lapides, arbores, vel fossæ deprehenduntur, quæ ibi natæ, vel alia intentione ac fine formatæ. De hoc igitur ut constet, in *arboribus* circumspiciendum est, an signa quædam antiquitus illis incisa appareant. v. c. quod perforatæ sint, frondium amputatio ex industria facta. *Lapides* vero, si non illic nati, sed reconditi appareant, elevari solent, quo perspiciatur an non vel *carbones* vel *fragmenta vitri* supposita deprehendantur quippe quæ *ordinarium* præbent indicium, lapidem illum finalem esse. Olim etiam aut alterius materiæ durabilis in humo certa quantitas Siculo Flacco p. 5. teste, *Cineres, testæ, ossa subcensa, calx viva, gypsum,* & aliæ durantes materiæ substratæ sunt lapidibus. Præterea hoc quoque observari moris est; an non ille lapis insignis magnitudinis *minoribus cinctus sit*, aut secum habeat, tunc enim hi indicium præbent, non fortuito hunc lapidem hic inveniri, sed fines ibi constitutos esse. Germanice hoc effertur, *der Stein müste Eyer haben.* vid. Rutger Ruland. *de Commisf. P. 2. L. 6. c. 11. n. 1.* denn wenn die Steine keine Zengen oder Eyer haben / seyn sie ohnkräftig und unguiltig / es sey denn / das sie von Alters her vor bekantliche Marken allezeit wären gehalten worden. *Detting. de Jur. Limit. c. 17. n. 9.*
 Scilicet

Scilicet quando dubitatur an hic lapis terminalis sit, vel non? Alias non præcise hi testes vel minores lapides prægrandem cingere debent, modo constet aliunde & verificari possit, lapidem illum ad discernendos limites positum esse. Flaccus *c. l.*

§. VIII. Præterea ut fines territoriales eo clarius in notescant, oculari inspectioni multum hic tribuendum est. Lud. Gilhauf. *in Arbor. Judic. Civit. P. 2. c. 6. art. 2. §. 7.* Uti enim ocularis visitatio & inspectio inter optimos modos probandi refertur; ita in primis in controversiis limitum necessaria est. Conf. Dn. Stryk. *Introd. ad Prax. For. c. 17.* Nam per ea facile diversitas Territoriorum cognosci, & sic pro quo calculus ponendus sit, apparet. Hier. de Monte Brixian. *c. 30. n. 2.* Quoties igitur ex oculari inspectione resultat certitudo finium Provincialium, toties nulla alia probatione indiget. Hinc & nil frequentius, quam Commissariorum Deputatione in hisce Controversiis. Oetting. *de Jur. Limit. L. 2. c. 6.* Pars tamen utraque interesse hic debet *L. de uno quoque 37. ff. de Re jud.* hinc citatio legitima præcedere debet, quo partes statò tempore compareant. Covarruv. *L. 2. var. resol. c. 25.* Alias si Judex per sententiam talem ocularem inspectionem approbet, sine unius partis scitu factam, appellari potest. Mev. *p. 5. Dec. 226.* Dn. Stryk. *de Jur. Scnf. Disf. 1. cap. 2. §. 10.*

§. IX. Quod si igitur probatio & demonstratio finium Provincialium vel coram Austrægis, vel alio modo ventiletur, & oculari inspectioni vel commisioni subjiciatur, tunc in limitibus publicis designandis præter partis utriusque de hac re litigantis, aut eorum Deputatorum præsentiam, *Agrimensores* periti, qui Germanice *Seld-Meßer* appellantur, evocandi sunt. Cum hisce autem perperam communiter confundi illos, qui *Untergänger* vocantur, annotat Oetting. *de fin. L. 1. c. 16. n. 4. sequ.* Solent hi adstringi, ut ante ipsum mensurationis actum juramentum præstent de mensurandis finibus citra partium studium. Ruland *de Commiss. P. 4. L. 4. c. 20.* Equidem hoc juramentum non semper necessitatis esse videtur

videtur in agris privatis discernendis juxta regulas agrimenforum. Huic enim officio solent publice constituti homines inservire, juramento a Magistratu obstricti in initio functionis publicæ, quod citra sordes & corruptiones officio suo fungi velint. De antiquis agrimenforibus juratis vid. Julius Frontinus *de Colon. pag. 128.* De hodiernis autem Oetting. *loc. cit.* Interim in publicis finibus Provinciarum terminandis consultum videtur, quia res majoris momenti, ut non solum utraque pars suos agrimenfores adducat, sed & illi jurata sub fide fines metiantur. Conf. Ruland. *de Commiss. P. 1. L. 1. c. 20.* Nam in ejusmodi personis non unice scientia, sed & conscientia attenenda est. B. Dn. Brunnem. *Comm. ad Pand. ad L. 8. ff. fin. regund. n. 3.* Christinæus *vol. 2. Dec. 184.* Huc pertinet solennis formula juramenti, a Commissariis Regis Poloniae ad dirimendos fines Lithuaniae & Livoniae missis præstiti, apud Salom. Henning. *in der Tieffland. Cronic. Part. 3. p. 77.* Cæterum non leve subsidium Judicis foret, si utraque pars *Ichnographiam* sive delineationem accuratam situs loci, ad sui informationem efficiendam curet, & deinde Judici offerat. Tunc enim uno obtutu convenientia & disconvenientia perspicui potest: Huc collimat *Recessus de an. 1654.* ibi: Wenn es umb Grängen / Weidegang / Jagen / und andere dergleichen zu thun / und den Augen Schein einzunehmen vonnöthen / so soll zu des Richters besseren Information eine jede Parthey einen richtigen Abriss zu produciren schuldig seyn. vid. Brunneman. *Process. Civ. cap. 22. n. 11.* modum vero & normam conficiendi *Ichnographiam* ostendit Oetting. *de Jur. Lim. L. 2. c. 6. n. 9. 10.*

§. X. Porro probantur fines Provinciae per *Instrumenta* publica, sive documenta vetusta desuper confecta, sive recentiora. Hisce enim magna & potens vis probandi inest. Illustr. Dn. Stryke *Introd. ad Prax. For. c. 19.* Instrumentum enim publicum est potius probatio probata, quam probanda, hinc & plenam fidem facere solet, cum eis æque credatur, quam pluribus testibus. Joh. Bapt. Cæsar *in Conf. Illustr.*

P. 2. *Conf. 45. n. 206.* Nam in antiquis nulla melior est probatio, quam quæ per Instrumenta fit. Decius *Conf. 42. n. 9.* Requiritur autem ad probationem finium Provincialium per Instrumenta & Documenta publica, ut illa expresse fines Territoriorum designent cum omnibus circumstantiis & plena descriptione. Quod si enim tunc signa finium, v. c. lapides prægrandes vel loco moti, aut fossæ terra vel sabulo obrutæ sint tempore belli, inundatione & aliis casibus; nihilominus tamen, si talia instrumenta plana super finibus adsint, illa instar Statuæ Mercurialis hisce casibus inserviunt.

§. XI. Talia finium instrumenta in specie condita sunt super limitibus Marchiæ, & Poloniæ. Vidi enim Recessum vetustum limitaneum anno 1251. conditu & postea 1364. a Casimiro Rege Poloniæ renovatum. Recentius exemplum accuratissimæ finium divisionis & descriptionis nobis suppeditat *Recessus limitaneus*, seu pacta, quibus inter Sac. Reg. Maj. Svecicæ & Sereniss. Elector. Brand. Fridericum Wilhelmum M. gloriosissimæ memoriæ, Stettini M. DC. LIII. conventum est de finibus & limitibus Pomeraniæ Regiæ sive Citerioris & Electoralis sive ulterioris. In hoc Recessu exemplar quasi datur, quomodo inter confines Principes Territoriorum limites sint constituendi, quibus signis & aliis eo pertinentibus illi ad perpetuam rei memoriam sint discernendi. Pluribus vero traditur, *Art. 1.* tota Citerior Pomerania, vulgo *Bor-Pommern* dicta, una cum insula Rugia, *vi Instrumenti Pacis art. 10.* §. hunc Ducatum &c. Coronæ Sveciæ assignata fit. *Art. 2.* illa describuntur specificè, quæ ex ulteriori Pomerania Regno Svecico ceduntur *Art. 4. & seq.* Pagi *mixta Jurisdictionis* & alia huc pertinentia recensentur *Art. 23.* Limitum ductus plenius recensentur, prout illi a Regiis nec non Electoralibus Commissariis, 13. Novemb. & sequentibus diebus peragrando consignati & divisi sunt.

§. XII. Utilissimum igitur est, si super finibus provincialibus certa instrumenta conficiantur, aut vetera solite custodiantur.

custodiantur. Nam juxta horum tenorem, si postea finale jurgium nascatur, signa inquiri, & controversiæ componi possunt. Quando in specie talia documenta fines Provinciæ alicujus continent, solent Germanice vocari ein Bezirk-Brieff. vid. Christ. Besold. *Thef. Pract. voce hac Schrader. Conf. Feud. Conf. 1.* Vicissim consignatio agrorum & finium pagi, oppidi, vici aut alterius vocari solet ein Fluhr-Buch. vid. Fritsch. *Tract. vom Fluhr-Recht cap. 4.* quem librum Dn. Seckendorff. in *Teutschen Fürsten-Staat pag. 46.* ita describit: Die gemeine Art ist/das solche Fluhr-Bücher/eben wie Lehen- oder Erb-Bücher pflegen gemacht zu seyn/Nemlich es stehet eines Inwohners Nahmen nach dem andern darinnen / und bey jedem ist zu finden/was er für Güter habe / wie viel Hussen/Ucker oder Morgen / neben wem sie liegen / wem sie Lehen- oder güldbahr sind / und dergleichen. Quid proprie inserendum sit einem Bezirk-Brieff/breviter enarrat Dn. a Seckendorff in *Teutschen Fürsten-Staat P. II. c. 7. pag. 49.* Sofern es zum Vergleich kommt/werden die dazu Verordnete fleißig unterrichtet/wie Sie eigentlich handeln sollen/insonderheit das die Grängen des Landes/und davon dependirende Hoheit aufs deutlichste gezogen / von andern particular-Markung / dadurch etwan blosser Gerichts-Zwang/Zoll &c. bedeutet wird/wohl unterscheiden/auch mit wahrhaftten Stücken/als beständigen fundbahren Flüssen / Bergen/Reinen/Steinen/und nicht mit vergänglichhen Bäumen/Gräben &c. abgezeichnet. Econtrario, si fines ab una duntaxat parte constituentur, & desuper instrumenta conficiantur, illa probandi facultate destituuntur. Exemplum supeditat Heiderus in erudit. *Deduct. Lindaviens. p. 360.*

§. XIII. Denique per testes etiam fines Provinciæ probari possunt. *An autem subditi in causa Domini sui ad testimonium evocari possint*; merito quæritur. Negativa propterea plausibilis est, quia subditi hoc in casu pro testibus domesticis habendi videntur, & ipsorum testimonium suspectum, ac verendum, quod semper in favorem Domini inclinat. Le-

gibus præterea prohibetur, ne testimonium testis domestici ullam habeat auctoritatem aut fidem. *L. 14. ff. de Testibus L. 3. C. cod.* Huc pertinent etiam subditi in causa Dominorum suorum testimonium ferre volentes, *l. 6. ff. de testib.* Verum affirmativa fortioribus nititur rationibus. Posito enim, quod subditi pro domesticis testibus in causa Domini sui reputentur, nihilominus regula illa juris: testi domestico non est credendum, limitationem suam patitur, nisi veritas aliter haberi non possit. *L. 8. §. 6. C. de Repud.* Hinc recte Gailius *Obs. 102. n. 9.* asserit cum Antonio de Butrio, Alexandro & aliis ibi adductis, quod testes domestici, familiares, item subditi recipi possint, si aliter veritas haberi nequeat, vid. & Mynsing. *Cent. 3. obs. 16.* Præterea hodie notum est, quod subditis hoc casu, & quoad hunc punctum soleat obsequium & juramentum, quo alias obstructi sunt Domino, remitti, (werden ihrer Pflicht in so weit erlassen / conf. Excell. Dn. Jo. Sam. Stryk. *Diss. de Remissione Obsequ. subditis fact.*) & sic illi pro Domino & contra Dominum deponere possint. vid. Carpz. *P. 1. Constit. 16. def. 64.*

§. XIV. Igitur quando testes, sive sint subditi, sive alii deponunt, hosce lapides, montes, valles aut alia signa semper habita fuisse pro limitibus Provinciæ, attestatio illa non leve pondus habet ad probandum eo usque se extendere limites provinciales. *Cap. cum cautum 13. X. de Probat. & ibi Canonisse. Paris de Puteo de limit. feud. c. 14. n. 5. Mascard. de Probat. vol. 1. concl. 395. n. 1. Hieron. de Monte de Fin. c. 5.* Requirit tamen Dd. ut illi testes fidem & rationem sui testimonii dent, scientia enim in materia finium requiritur. vid. Prosper. Farinac. *de opposit. test. qu. 70. n. 86.* Si igitur testes illi vicini sint loco quæstionis, optime testimonium de finibus ferre valent. Hinc Zasius *Lib. 2. Conf. 16. n. 21.* dicit, limites communi reputatione vicinorum circumcolentium probari posse, arg. textus in *L. 1. §. 1. ff. de flumin.* Baldus autem *P. 1. Conf. 56.* existimat, in hujusmodi factis vulgi circumcolentis opinionem haberi pro Lege. Sicuti enim consanguinei ætatem consanguineorum,

rum, ita vicini præsumuntur scire facta vicinorum. *L. de tutela C. de in integr. restit.* testesque vicinorum locorum sunt legitimi in materia finium. Jo. Valenzuela Velasquez *Tom. 1. Conf. 100. num. 39.* Imo meliores sunt, quam alii, cum ipsis res & jura vicinorum sint magis cognita. Mascard. *de Probat. vol. 1. Concl. 395. n. 2.* juxta quem etiam maxime senes vicini præsumuntur limitum habere notitiam. Igitur per testes probari posse limites provinciales, nullum dubium est, quo & pertinet præjudicium, quod allegat in causa **Nassau contra Bentheim.** Rütger Ruland. *de Commiss. P. 2. L. 6. c. 11. n. 7.* quod scilicet testis de arbore non signata, tanquam limitanea, valide deposuerit. Conf. etiam Menoch. *de arbitr. Judic. question. L. 2. cas. 106. n. 5.* Zasius *L. 2. Conf. 11. n. 5.* Mascard *all. Conf. 395. n. 8.*

§. XV. Quid vero si testes, qui pro finibus Provinciæ alicujus deponunt, nullam rationem aut scientiam sui testimonii allegare possint, nisi famam & auditum aliorum, quod fines Provincias eousque se extendant? Videtur hoc casu testimonium eorum non sufficere ad probationem finium. Nam fama per se nec plenam, nec semiplenam facit probationem. Cephalus *vol. 1. Conf. 108. n. 7.* præsertim in causa ardua, qualis est determinatio finium Provinciæ, licet concurrat cum ea unicus testis. Andr. Alciatus *Resp. 6. n. 13.* Juxta Baldum enim *Vol. 3. Conf. 122. n. 4.* fama, de qua testes mentionem faciunt, debet esse verisimilis, & aliqua idonea conjectura niti, non vero levis esse, & nuda, quippe quæ neque ad probandum, neque ad relevandum ab onere probationis sufficiens est *per L. 3. ff. de Test.* Verum si e contrario consideramus, quod in probationibus finium antiquorum, sæpius aliæ probationis species haberi non possint, necessario etiam testes de auditu auditus, admittendi erunt, aut, quod adhuc magis iniquum, res sine decisione relinquenda erit. Hinc fama & testes de auditu in antiquis, & ubi difficilis probatio, plene probant. Aymo Cravetta *de antiqu. temp. P. 1. membr.*

o CAP. II. DE PROBATIONE ET CUSTODIA.

*ult. n. 22. Antonell. de temp. legal. l. 2. c. 3. n. 3. Postius de Manutent. Dec. 93. n. 6. Finium autem & Domini, maxime in antiquis, difficilis reputatur probatio. Mascard. de Probat. vol. 1. Concl. 393. n. 1. cum facile mutari potuerint, & sæpius hominum excedant memoriam, sicque proprio auditu vel memoria probari nequeunt, recurrendum ergo est ad auditum alienum. B. Brunnem. Repetit. Paratitl. Wefenb. de finib. regund. qu. 16. Ubi-
 quonque enim ob antiquitatem probatio per visum est impossibilis, sufficit probatio per auditum. Hier. Monte de finib. regund. cap. 57. num. 1. Mascard. all. Conclus. 395. num. 4. Ludov. Postius all. Dec. 93. Hinc in factio antiquo lex levioribus probationibus est contenta, quæ alias omnino plenæ non essent. arg. l. 5. §. 6. ff. de re milit. Petrus Anton. de Petra de Fideicommiss. qu. 13. n. 54. Quod eo magis corroboratur, si testes deponant, se a majoribus & senioribus semper & constanter audivisse, fines Provinciæ eousque se porrexisse. Mascard. de Probat. vol. 2. Concl. 1042. n. 1. Agnovit æquitatem hujus rei Honorius III. Pontifex in Cap. cum causam 13. X. de Probat. disponens, quod in antiquis confines per famam & auditum probari possunt. Si videlicet testes deponant, ita famam esse & communem opinionem, quod talis limes semper fuerit observatus a tanto tempore, cujus initii memoria non existit. Hier. de Monte c. 55. n. 56. Fulvius Pacianus Tract. de Probat. l. 1. c. 49. n. 57. Ruland. de Commiss. P. 2. l. 6. c. 11. n. 6. Farinac. Prax. Crim. l. 1. tit. 5. qu. 47. n. 111. Mascard. de Probat. vol. 1. Concl. 396. n. 1.*

§. XVI. Probatis ita finibus Provinciarum, illos sancte custodire, Politica svadet, & salus Reipubl. exigit. Fines enim publici sunt vel *universales* Regnorum & Integrarum Rerumpublicarum; vel *particulares* Provinciarum in specie, quæ omnes velut membra inhaerent unius Reipublicæ corpori. Hi si sigillatim bene conserventur, tunc simul universales limites salvi sint necesse est. Quo vero hoc eo melius fieri possit, nimia finium amplitudo cavenda est. Animadvertit hoc Imperator Octavius Augustus. Hic Imperium Romanum

manum cum maximum esset, & in fastigium summum enim, ab Oriente *Euphrate*, a Meridie *Nili* Cataractis, desertis Africae, & perpetuis montis *Atlantis* jugis, ab Occidente Oceano, a Septentrione *Danubio* & *Rheno* determinatum volebat. conf. *Lipsius de Magnitud. Roman. L. 1. c. 3.* *Conring. de Germ. Imp. Rom. c. 2. p. 13.* Scilicet addiderat Augustus in supremis tabulis Tiberio consilium coercendi intra terminos Imperii, incertum metu, an per invidiam; subjungit more suo succincte & acute, *Tacitus Annal. Lib. 11.* metu factum fuisse hoc ab Augusto existimat *Cl. Förstnerus in Not. Polit. ad dict. loc. pag. 57.* fuit tamen talis metus, quem prudentia maxime comitata est, vid. *Boecler. add Tacit. b. 1.* Prægrandia enim Imperia sæpius mole sua laborant, & vastis navibus haud absimilia sunt, quæ lente & difficulter reguntur. conf. *Grüter. ad Tacit. lib. 1. Disc. 17.* *Bernegg. quest. ad Tacit. 2. 187.* *Lipsius Polit. 4. c. 58.* *Didacus de SAVEDRA Symbol. polit. p. 683.* *Joh. Boterus Polit. Illustr. Lib. 2. c. 5.* Augescit malum, si fines Monarchiarum non solum ampli sint & disiti, sed per varia alia Territoria inter se disjecti. Hoc enim *Hispaniam* inter alia impotentem reddidit, vicissim *Gallia* vires immensum auxit, quod omnes istius Provinciae nullo alio territorio dissectæ unum & contiguous Corpus Reipubl. constituent. vid. *B. a Pufendorf Introd. ad Hist. de Gallia & Hispania.*

§. XVII. Inter saluberrima hujus Augusti instituta, etiam hoc merito connumerandum ut certis Legionibus limites defenderentur. *Div. Casius Histor. lib. 55.* *Anton. Perez. ad Cod. de fundis Limitroph. v. 2.* Hi milites vocabantur *Limitanei*, Duces vero eorum *Liminarchæ*. conf. *l. 4. C. de fugitiv. & ibi B. Brunnem. quod vocabulum haud dubie in mente habuit. Reinking. de Regim. Secular. & Ecclesiast. l. 2. class. 5. c. 2. n. 13.* dum *Liminarchas* vocat. Fundi autem, qui ipsorum sustentationi destinati erant, appellabantur *Limitrophæ* tot. tit. *C. de fundis Limitroph. lib. all. ibique Dd.* Erat enim vastissimum corpus Imperii Romani in varias Regiones & Provincias separatum, qua-

quarum quælibet suos certos limites habebat, una cum Præfectis & Prætoribus. Hinc occurrunt in Pandectis Præfecti *Augustales*, qui *Ægypto* *L. un. ff. de off. præf. August.* In Codice mentio fit Præfecti *Prætorio Africæ. i. i. C. de off. Præf. Prætor. Afric.* Præfecti *Orientis & Illyrici. tot. tit. C. de offic. Præf. Or. & Illyr.* & plures alii, quorum distincta officia exhibent *Jac. Gutherius de officiis Dom. August. Petr. Faber. Semestr. l. i. c. i. seq.* *Jac. Gothofred. in Cod. Theodos. passim.* Inprimis vero cura Romanorum circa limites Provinciarum custodiendos sollicita erat. Sic *Drusus* per *Rheni ripam* *quinquaginta* amplius castella direxit. *Flor. 4. 12. 26. add. Boecl. Instit. Politic. lib. 4. c. 4.*

§. XIIIX. Ut vero limitanea loca eo melius conserventur in vastis Monarchiis, ex Regulis Politices svadet *Försterus in Notis ad Corn. Tac. p. 451.* ne limitanea Regnorum loca tam gravibus vectigalibus, atque ea, quæ in *Meditullio* Regni sunt, onerentur, metu defectionis. Inde noluit *Darius* tributarios esse *Æthiopes & Colchos*, quia limitares erant. *Veneti* hodie mitius tractare putantur *Bergomates, Brixenses, Cremenses* *Mediolanensium* olim ditionis oppida. Et *Neapolitani* acerbius ab *Hispanis* habentur, quam *Mediolanenses*, qui cum *Allobroge, Gallis, Venetis* *Consilia Hispanis* perniciosissima inire possent. Verum ab hac *Regula prudentiæ* postea *Hispani* recessisse sub *Philippo IV.* videntur, dum *Cathalonos* vicinos *Gallis* duro jugo prementes, ansam iis suppeditarunt auxilium & protectionem *Gallicam* implorandi & impetrandi, imo ipsorum clientelæ semet subjiçendi. Unde prudenter perpendit damnum, quod *Monarchiæ Hispanicæ* inde contigit, *Autor vite Cardinal. Richelieu tom. 2. ad Ann. 1640. p. 419.* quando inquit: *du côté de Catalogne, il se presenta une occasion à la France, de faire une bien plus grande breche à la Monarchie Espagnole, quod fusus postea recenset.* addit. *Victorii Rer. Siri memorat. tom. VIII. p. 814.* *Ludov. Auberii vie du Cardinal Richelieu Liv. 6. chap. 49.*

§. XIX. Non minorem curam impenderunt limitibus *Patriæ*

triæ tuendis Majores nostri. Eum in finem tot Marchiones instituti sunt. Quamvis enim sub successoribus Caroli M. Germanica Romanum Imperium in varios Ducatus, Palatinatus, Landgraviatus, Burggraviatus, Comitatus divisus fuerit. vid. Conringii *Diff. de Duc. & Comit. Imp.* §. 18. Lehmanni *Chron. Spirens.* Inprimis autem Marchiones die Marggraven præfecti sunt finibus, ut incursionibus hostium resisterent, & jus ibi dicerent. *March* enim veteri appellatione limitem vel fines notat. Lindenbrog. *Glosar. voce Marcha.* Vosius *de vit. lat. serm. lib. 2. c. 20.* Wolfgang. Lazius *lib. 1. Comment. de Rep. Roman. c. 2.* *Marca* inquit, *limes est: qui limitibus Imperii præerant, olim Marchiones dicti proprie Marchgravii, Romanis Duces Limitanei.* Conf. Hottom. *in Diction. Feud. verb. Marchiones.* Wehner. *observ. Pract. verb. March* & Beatus Rhenanus *Rev. German. L. 2. p. 90.* Hinc olim definientibus Borcholdo *de Feud. c. 5. n. 31.* Vultejo *de Feud. c. 4. n. 14.* Lago *Comp. Jur. Civ. & Sax. lib. 2. t. 8.* *Marchgravii limitum Judices erant Fürsten / die über die Lande Richter seyn / welche an den Grängen des Reichs gelegen / ubi Landgravii erant Judices Mediterranei, Comites Palatini Præfecti & Judices Palatii Cæsarei, Burggravii, qui Judices erant in certo quodam Burgo, seu castro & circumjacente Territorio. Vid. Lehmann. Chron. Spir. passim Reinecc. Chron. von des Adels herkommen / p. 38. Speidel in notab. Jurid. Politic. v. Marchgra. ff. Befold. thes. ead.* Unde clarum est, illos fallere & falli, qui Marchionum appellationem derivatum eunt a *Marchione* quodam Trojano aut *Marcomiro*, Francorum vetusto Rege aut a *Marcomannis*, quod vult *Lyclama*, aut vocabulo Celtico *Marchia* i. e. Equo, quod *Alciatus* & *Oldendorpius* volunt, recte derisi a Hermann. Vultejo *in Comment. de Feud. L. 1. c. 4. n. 14.*

§. XX. Temporum Carolingicorum Imperatorum quidem Marggraviorum appellatio in Germania fuit ignota. vid. Lehmann. *Chron. Spir. lib. 2. c. 17.* Primus autem Henricus I. sive *Auceps* fuit inter Imperatores Germanicos, qui

E

Marchi-

Marchiones instituit, conf. Exc. Dn. Thulemarus *de Octovirat. c. 17. n. 13.* Inter illos vero Marchiones, & qui adhuc hodie nomen & amplissimam dignitatem gerunt, sunt *Marchiones Brandenburgenses*, olim contra *Vandalos* hodie contra vicinos Imperii Septentrionales præsidio Germaniæ & tutamini. De quorum potentia florentissima, quod machinationibus occultis & apertis hostium resistendo fit, gratulatur, sibi Germania, & optant inprimis incolæ Rheni, ut paribus Marchionibus sive Diis tutelaribus adversus Gallorum vexationes essent instructi. Austria etiam & in specie intuitu *Moravia* Marchionatus titulum gerit qui fuit institutus contra *Hunos*, siue hodie Hungaros. Ubi non possumus non de prædicare felicitatem armorum Augustissimi LEOPOLDI, qui victoriis & trophæis a Porta Ottomannica multis in præliis reportatis, ab hac parte fines Germaniæ ab omni insultu Barbarorum hostium liberavit, Hungariæ Regno jam auspacissime recuperato, quod & in posterum contra immanem Turcarum potentiam instar propugnaculi Germanis futurum sit, si modo castra & limitanea castella omnibus ad bellum necessariis semper abunde instructa inveniantur. *Marchionatus Misnensis* contra Bohemos, Polonos & alios institutus est. *Marchionatus Badensis* ad tuendum Rhenum fundatus est, ubi dolendum est merito, neque hujus Marchionatus potentiam, neque aliorum Rheno vicinorum Principum opes singulas spectatas, aliquid notabilis momenti afferre posse ad resistendum Potentissimo vicino Regi, cujus libido dominandi jam dudum omnibus vicinis suspecta, Europæ gravis, Germaniæ extremitatibus sæpius luctuosa exitit. Plura de hisce Marchionibus & intentione circa institutionem eorum hauriri possunt ex *Limnæo Jur. Publ. lib. 4. c. 4. n. 21. & in Addit. Burgold. in Limnæo Enul. lib. 2. c. 15. n. 9.* Hermann. *Hermes fascic. Jur. Publ. c. 33. n. 4.* Myler ab Ehrenbach. *de Princip. & Stat. Imp. P. 1. c. 9. n. 5.* Burgoldensis siue Oldenburgerus *Notit. Rer. Imper. Illustr. P. 1. Disc. 20. n. 14.*

§. XXI. Perpendentes vero Status Imperii, ejus limitibus adversus hostium molimina defendendis, hactenus a Germanis satis laboris impensum haud esse, cogitatum fuit ab Imperatore & Ordinibus de novo Equitum ordine, ad tuendos fines Imperii contra Turcas, instituendo. vid. *Recess. Imp. de Anno 1576. §. Ferneres haben wir ic. & Rec. Imp. de Anno 1603. §. Wie wir auch ohnvergesen bleiben ic.* verba Cæsareæ Propositionis inter alia ita se habent: Aus welchen allen abzuzunehmen / das man in D. Römisch. Reich Teutscher Nation bey jeziger obliegender Gefahr und Noth keinen bessern und gelegnern Weg und Mittel zu mehrerer Erhaltung und Beschützung der Frontier und unvermeidlicher stetiger defension an die Hand nehmen kan / denn die Anrichtung eines solchen Ritter = Ordens der sich beharlich selbst und stets aus seinen Einkommen erhalten / und auff der Frontier kriegen möchte. Verum quemamodum res ista in herba extinguita est eo tempore, nec unquam felicem exitum sortita; vid. *Limnæus Jur. Publ. tom. 4. in Addit. ad L. 6. c. 2. n. 12.* Ita etiam dubitare liceat, an multum emolumenti ad patriæ fines defendendos sit allatura erectio ejusmodi Equestris Ordinis. Nam hujus generis Ordines solent plerumque cito declinare a primæva institutione, uti patet ex ratione, quæ a Dn. Præsidente, *Jurispr. Publ. Diss. IX. §. 22. sequ. allata est.*

§. XXII. Ut vero hi fines & limites publici Universales eo exactius conservarentur, Urbes & Castella circa fines Provinciarum, maxime si potentes vicini sint, bene munitæ esse debent. Vocantur illæ Frontier = Städte / Gränz = Festungen / quibus si Resp. bene sit instructa, omnibus munitis mediterraneis ut inutilibus & tamen admodum sumtuosis carere possumus. Exemplum nobis sistit florentissimum hodie Franciæ Regnum. Hoc nulla Castella, nullas arces munitas in meditullio suo habet, nec ipsa Regia sed es Lutetia Parisiorum ad resistendum potenti exercitui apta reddita est.

Nihilominus contra vim externam illi Regno abunde prospectum limitibus & munimentis validissimis aut recuperatis aut de novo exstructis. *Perpinianum* versus Hispaniam, *Pinarolum* versus Italiam, *Argentoratum* hodie versus Germaniam non solum ipsi tutamen sunt, sed & claves constituunt, quibus, Richelio Cardinali & Ministrissimo, quem vocant, Regis Ludovici XIII. iudice, Gallia indigebat, add. Becmann. *Histor. Orb. terr. Geogr. & Civ. P. 2. c. 3. §. 2. & a Vie d' Armand Jean Cardinal Duc de Richelieu tome second. p. 654.* Ut nil dicam de tot aliis limitaneis claustris versus Belgium, Germaniam, Helvetiam ab hodierno Rege adjectis.

§. XXIII. Magnum igitur & ingens præsidium in custodia accurata munimentorum in finibus Regni sitorum positum est, quod & olim Imperatores observarunt. Sic meminit inter alia *Burgorum* sive Castellorum limitaneorum Justinianus in *L. 2. C. de offic. Præf. Præf. Afric.* In hisce enim custodes limitum servabantur, & Castella prope clausuras & fines erant. Nec ignotum in Codice Theodosiano nomen *Burgariorum* sive militum ad limites tuendos ibi subsistentium. vid. Gothofr. *ad d. tit. de offic. præf. Afric.* Hinc etiam nonnulli sunt, qui Burgravios antiquos Germaniæ inde dictos volunt. Verum officium illorum cum Marcgraviorum munere non coincidisse, admodum probabile est. vid. *Besold. Thes. præf. voc. Burg-und-Burg-Grass.* Nam & Burgravios habemus v. c. Norimbergicos, qui non in limitibus Germaniæ, sed potius ejus meditullio, Burgraviatus suos possederunt.

§. XXIV. Uti autem fines totius Regni aut Reipublicæ bene custodire convenit, ita in specie limites publici particulares Provinciarum contra vicinos custodiendi sunt. Eum enim in finem potentiores Principes, qui vastas Provincias, non tamen inter se contiguas, sed cum multis potius aliis Principum Territoriis confinantes possident, certos inspectores iis præponere solent, qui Aulæ
a Con-

a Consiliis finium regundorum sunt, uti in Terris Brandenburgicis inter alia bene & feliciter ordinati regiminis signa, hoc passim observare licet. Ubi vero tales non sunt, Præfectorum der Ampt=Leute maxime in pagis confinibus officium est providere, ne in publicum ex mutatione finium damni redundet. Graviter hoc eorum officium delineat Oetting, *de Jur. lim.* L. 1. cap. 2. num. 5. seq. his verbis: Zu welchem Ende die Ampt=Leute in Antrctung ihrer Verwaltung / vorderst derselben Weitreichen und Begriff / nach Ausweisung der aufgerichteten Verträge und Lage=Bücher / mit Fleiß erlernen / und wie sie vermarktet / von Steinen zu Steinen / von Ziblen zu Ziblen erkundigen / solche auch offtermahls / und gewöhnlich jährlich besuchen / und etwa alle fünfß Jahr einmahl / nicht allein mit alten des Feldes erfahrenen Personen und Untergängern / sondern auch mit jungen Leuten umher gehen sollen / damit sie die Mark=Steine und Ziblen ihnen wohl einbilden und im Gedächtniß halten / auch in langer Zeit in vorkallender zweifelhafter Ungewißheit der abgegangenen Land=Marken beständige Kundschaft und Zeugniß ihrer Wissenschaft geben können &c.

§. XXVI. Neque illud inconsultum putaverim cum laudato Oettingero l. c. ut Præfecti Principalium Ditionum & pagorum, cum redditionem rationum suarum edunt coram Regimine aut Camera, simul interrogarentur super finibus Provincialibus v. c. Ob die Grängen ihres anvertrauten Ampts allenthalben mit hohen gewapneten Steinen und kundlichen Ziblen wohl vermarktet? Wer die angränzenden Herrschafften? ob sie gute Nachbarschaft halten / oder an denen Grängen Eingriff thun? Ob nicht die Benachbarten über die Markten die Beyde besuchen? Ob sich nicht auf denen Gränge / oder auf der Anwand oder dem Unter=Markt=Schlag blutrünstige Handel oder gar Tod=Schlag begeben / und wie sie gerechtfertiget worden? Ob nicht in der Nach=Eil auf dem

Unter Zehl/oder gar über dasselbige von denen anstossenden oder andern Herrschafften maleficanten bengefangen worden. &c. Hisce & aliis propositis remediis fines Provinciarum & Territoriorum in suo esse conservari possunt. Quorum memoria quomodo & quibus solennitatibus in pagis, villis, vicis, oppidis & civitatibus conservari & illæsa servari soleat, pluribus tradunt Oldenburger *in Itiner. Jurid. t. 5. n. 519.* Nos vero pergimus ad Caput sequens de Jure finium Provincialium intuitu subditorum.

CAP. III.

De

JURE LIMITUM PROVINCIALIUM
INTUITU SUBDITORUM.

SUMMARI A.

- C**onnexio cum Capitibus precedentibus §. 1.
An Princeps invitis subditis limites Provinciarum possit immutare, partem alienando? §. 2.
Distinguendum hic inter Principatum Patrimoniale, & certis conditionibus acquisitum. §. eod. & 3.
In posterioris generis Principatu alienatio est permessa in locis propriis. §. 4. ii. ob salutem & necessitatem publicam fines mutari possunt. §. eod.
Sub prætextu omisi consensus subditorum Pax a Principe facta, in qua Territorium ætioribus finibus includitur, non annullanda est. §. 5.
Barbarus & cum justitia pugnans mos Turcarum circa fines Imperii sui. §. 6.
An Princeps invitis subditis unam Provinciam cum alia permutando simul fines immutare queat. §. 7.
An in hisce alienationibus & mutationibus finium a Principibus susceptis consensu Imperatoris opus sit? §. 8.
An Imperator possit immutare fines Germanici Imperii sine consensu Statuum? §. 9.
An Imperator & Imperium ingruente bello castellum infirmioris Domini ipso invito occupare possint? aff. §. 10.

Dubii

Dubium contra hanc sententiam solvitur cum ejusdem equiore & pleniore explanatione. §. 11.

Idem jus habent Principes tempore belli circa bona subditorum in consinio sita. §. 12.

Subditi tenentur propter jus sequela Dominum comitari extra fines Territorii. §. 13.

Sed tunc æquum est, ut alimenta ipsis suppeditentur. §. 14.

Equites Vasallorum (die Lehn • Pferde) inviti ultra fines Provinciae non ducuntur. §. 15.

An Conventus Provinciales (die Land • Täge) extra fines Principatus institui possint? §. 16.

Ad Dominum Territorii pertinent omnia, que finibus Territorii includuntur. §. 17.

Quid juris, si flumen fines constituat inter duo Territoria, & in illo insula nascatur. §. 18.

Si flumen arcifinium, insula ad illum spectat, ad cujus terram proprius est. ib. Illustr. Resp. Illustr. Facult. Jurid. Hall. §. 19.

Nobilis investitus tali insula non amittit illam, licet per alluvionem locum mutet. §. 20.

Quid juris circa limites, si duo tractus uniantur. §. 21.

Forum controversiarum de limitibus. §. 22.

§. I.

Postquam præcedente capite vidimus, quomodo limites Provinciales in dubio probentur & vindicentur, probati & asserti vero deinde custodiendi sint; consequens nunc est porro dispicere, quid Juris Principi superfit circa fines sui Territorii intuitu & respectu civium suorum sive subditorum. Variæ autem illustres controversiæ hic occurrunt decidendæ, quas ordine in §§. sequentibus sumus exposituri.

§. II. Nimirum cum Principes in suis Provinciis supremi sint, ac jura moderentur, omniaque disponant pro libitu, ex salute tamen suæ Reipublicæ illaque potestas non solum de Principibus absolutis, sed etiam Germanicis possit dici

dici ob Superioritatem Territoriale[m] ipsis ab immemoriali tempore, stirpe Carolina extincta, competentem, perpetuoq; usu confirmatam, conf. Dn. Præs. *Diss. de Foederibus Principum cum Exteris*, §. 3. seq. & deniq; in *Instrumento Pacis, Artic. Gaudeant. VIII.* instar sanctionis pragmaticæ repetitam, inde solet quæri, quæ sit potestas Principis circa limites Provinciales; *an de illis possit disponere, illos mutare, non consentientibus & inuitis Statibus Provincialibus, tum & illis Dominis, quorum Pagis & Dynastiæ alteri conceduntur?* Ad hanc autem quæstionem solide responderi haud poterit, nisi Regna & Principatus ex variis causis acquisitos bene discernamus. Inde enim fluit diversitas potestatis, quam Princeps etiam hic sibi arrogare valet. Regna igitur & Principatus sunt vel *patrimoniales*, vel illa, quæ Rex vel Princeps habet jure minus pleno, *fiduciario*, aut, ut Grotius *de J. B. & P. L. 1. c. 3. §. 11.* loquitur, usufructuario. Prioris generis Principatus est, qui ad Principem pervenit Bello & subjugatione, quo titulo, ut recens exemplum addamus, Hungaria acquisita est a Domo Austriacâ, aut quando populus aliquis in alterius Principis ditionem majoris malivivendi causa ita se dedit, ut nihil exciperetur. Grot. *cit. loc.* In tali regno subditi nihil proprii possident, sed omne illud, quod sibi parant, in libera dispositione Principis est, & tanquam paterfamilias de illis agendi potestatem habet. Quapropter tales subditos cum servis Romanorum comparat Pufendorfius *de Jur. Nat. & Gent. L. 8. c. 5. §. 1. in tali Regno*, inquit, *cives sua non alio tenere jure, quam quo servi quondam Romæ peculia sua obtinuerunt, sicut eorum possessio sit mere precaria, arbitrio Regis quancumque visum fuit, revocabilis.* In tali igitur Regno Patrimoniali de finibus disponere posse Principem citra consensum subditorum, facillime demonstrari potest.

§. III. Altera species Regnorum & Principatuum illa est, quando summa rei uni est delata voluntate libera populi. Tales sunt plerique Principatus. In his vero cum Grotio *cit. lib. §. 13.* asserimus, non esse præsumendum, eam fuisse populi volun-

voluntatem, ut alienatio partis Imperii sui Regi permittere-
tur. Alienatio igitur illa partis Principatus, cum contra inten-
tionem populi deferentis sit, & hæc intentio quasi Legem
Fundamentalem istius Principatus constituat, non procedit si-
ne populi consensu, vel clarius, sine suffragio Statuum Provin-
cialium quippe qui populum repræsentant, uti egregie hoc de-
duxit Ill. Dn. Stryk. *Disf. I. de Jure Statuum Provinc. Vol. V.* Quod
vero dicitur de alienatione totius vel partis Principatus, idem
etiam applicari potest ad mutationem finium, quippe quæ
contingit, si saltem pars Principatus alienetur. Nam non
potest vel minimæ partis alienatio aut separatio sine coar-
ctatione aut separatione finium Provincialium contingere.
Igitur quod juris in alienatione totius est, idem & in aliena-
tione partis ejusdem admittendum est. Jam vero compro-
batum dedimus, in Regnis & Principatibus limitatis, sive ad
Leges certas Fundamentales adstrictis non competere hanc
potestatem alienandi unice Principi, sed simul populo, aut
qui illum repræsentant, Statibus Provincialibus. conf. Zie-
gler. *ad Grot. de J. B. & P. L. I. c. 3. §. II. sequ.* Hotoman. *Quest.*
Illustr. P. I. quest. 19. n. 1. sequ. Anton. Perez. *Prelim. ad Cod. tit de*
Donat. n. 17.

§. IV. Igitur Princeps circa coarctationem & muta-
tionem finium Provincialium nil suscipere valet sine consen-
su Ordinum. Interim tamen & hæc assertio limitationem pa-
titur, pro varia negotiorum Civilium figura indoleque.
Primum enim Princeps talis potest habere bona immobilia
jure proprio sive patrimoniali & allodiali ad ipsum spectantia,
hæc vero proprie ad Provinciam non pertinent, hinc si illa
ab ipso alienantur, fines quidem mutantur Provinciæ, ast
hic Statuum consensu non opus est. *Grot. de J. B. & P. L. 2.*
c. 6. §. II. & in not. ad h. L. B. Ziegler. *Heigius all. qu. 19. n. 5.*
modo illa bona non sint ab ipso postea relata inter Domania-
lia & Fiscalia tunc enim ad eorum alienationem Reip. con-
sensu

42 CAP. III. DE JURE LIMITUM PROVINCIALIUM

sensu opus est. vid. Illustr. Dn. Stryk. *Caut. Conti. sect. 1. c. 3. §. 14. sequ. & Diss. Inaug. a Dn. Præside sub eodem habita de Jure Principum circa Ration. Civit. c. 7. n. 17. sequ. & ibi allegati, Panormitanus, Lucas de Penna, & recentiores Jcti, qui hanc materiam de Domaniis tractarunt, longa serie ibi adducti. Deinde circa hanc mutationem finium Provincialium excipiens est casus *necessitatis utilitatis Publicæ*. Nam si hæc duo concurrunt, Princeps omnino salvam habet: potestatem limites hosce mutandi. vid. Ziegler. *ad Grot. cit. loc.* Salus enim publica reliquis rebus omnibus præferenda est, cum sit Statua Mercurialis & stella Polaris, ad quem omnia consilia & facta Principis collimare debeant. Petr. Anton. de Petra *de Jure quæsto per Princip. non toll. cap. 32. qu. 4. n. 5. & qu. 5. n. 9. Surdus Vol. 2. Conf. 210. n. 29. Aym. Cravett. Vol. 5. Conf. 973.* Illustr. Dn. Stryk. *de Salut. Publ. cap. 1.* Contingit vero hoc modo alienatio, si Princeps citra illam, Pacem ipsi & reliquo Territorio necessariam, recuperare haud possit. Præterea in rebus modicis, & si non magni præjudicii sit mutatio finium Provincialium, libera potestas hic Principi concedenda est, vid. Grot. *de Jur. B. & P. L. 2. c. 6. §. 11. & ibi Annotatores Ferdin. Vasquez. Controv. Illustr. Lib. 2. c. 5. n. 11.**

§. V. Inprimis vero arca mutationem finium Provincialium, & in quæstione, cui hæc potestas competit, circumspiciendæ sunt consuetudines & mores Regionis, ubi talia contingunt. Franc. Hotoman. *all. qu. 1.* Hen. Arnisæus *de Jure Majest. lib. 3. c. 1.* P. Gregor. male vulgo Tholosanus *de Rep. Lib. 3. c. 8. n. 7.* Sæpius vero hac occasione utuntur Principes ad rumpendum Pacem & alia promissa tempore necessitatis ab iis facta. Sic cum Franciscus I. post infelicem cladem exercitus sui in Campi Ficennensibus 1524. captus a Carolo V. Ducibus & Madritum captivus ductus esset, cum Carolo V. Imperatore Pacem iniit. Primaria Capita hujus Pacis erant liberatio Francisci I. hujus renunciatio jurium in
 utram-

utramque Burgundiam, Regnum Neapolitanum, Ducatum Mediolanensem &c. Verum simulac Franciscus libertatem recuperaverat, Lutetiam reversus, a Parlamento hæc irrita declarata sunt, connivente Rege. Prætextus erat, quod Rex sine præcitu Senatus Galliæ has partes alienare, & Franciæ fines ita insigniter mutare haud potuisset. vid. Dn. Becmann. *Hist. Orb. terr. Geogr. & Civ. P. 2. c. 3. §. 5.* Ubi sane cautius fecissent Consilarii Imperatoris ad præscidendos hosce prætextus, si etiam a Parliamentis ratificandas tabulas curavissent, antequam Franciscus dimitteretur. Sane enim hoc habet Gallia peculiare, quod circa limites ejus non prætereundum est, illos cum incrementis Jurisdictionis æque proferri, cum in Hispania aliisque Regnis, etiamsi Jurisdictioni non vi Regis tractus accedant, priores termini tamen iidem maneant, & tractus illi peculiare Status efforment, prout in utraque Sicilia, Ducatu Mediolanensi, Belgio elucet, quæ Regis Hispaniæ Imperium exceperunt quidem, sed non tanquam Hispaniæ Regis, verum peculiare Status sui Principis. Vicissim a Gallis quicquid acquiritur, id ipsi Coronæ Galliæ accedit, & quantumcunque sit, Jurisdictionem Regis tanquam Regis Galliæ agnoscere tenentur. Dn. Becmann. *Hist. Orb. Terr. Geogr. & Civ. Cap. IV. §. 3.* Inde est, quod Reges eorum duntaxat *Franciæ & Navarra* titulo utantur. Verum cum hodie Reges Galliæ, si ulli alii, absolutam potestatem nacti sint, dubitare merito liceat, an amplius citra manifestam cavillationem eo prætextu uti possint.

§. VI. Interdum etiam ipsis Legibus cautum est, nunquam restituere remediis pacificis civitates aut loca, quæ semel fuere occupata. In specie in Imperio Turcico Lege aut more prohibentur Imperatores restituere Regnum aut Urbem aliudve solum, in quo semel suæ Religionis facellum (quod ipsis Moschee dicitur) dedicaverint ac fundaverint. Christ. Försten. *in not. Polit. ad Tac. p. 385.* Qui idem persua-

fus est, hanc constitutionem mire facere ad superandas difficultates, quibus implicati novi Principes tenentur, & ad obstinatam partorum defensionem: Scientibus omnibus, non pactis, non ulla transactione, sed sola vi armisque perdi Provincias armis acquisitas. Neque hæc adducta in admirationem rapere debent reputantes, quod tamen nupera Pace cum Turcæ, tot Provincias acquisiverint Austriaci. Nam in illa Pace Turcæ nil cesserunt, sed omnia illa jam ab Imperatore erant occupata in ejus manu, cujus quieta possessio ipsi hac pace facta est, saltem ad tempus. Potuit etiam ad res præclare gerendas Othomannidas instigasse, quod nulli Imperatorum, vel ad nominis famam, vel corporis sepulturam, templa aliaque publica opera exstruere liceat, nisi Imperii fines protulerit. Nam quid hoc aliud est, quam incitamentum & vehementissimus stimulus, quo vel ignavissimi Principis animus ad ambitionem, ad gloriam & famæ ardentissimum desiderium excitetur. Certe exemplum de *Selimo* Turcarum Imperatoris, ob hanc causam bellum gerente, exhibet Thuanus. *Hist. Lib. 47.* Maurocen. *hist. Venet. Paruta lib. 1. de Bello Cyp.* M. Gratian. *L. 1. de Bello Cyp.* Verum hæc axiomata Politica fines Imperii extendendi injustissima Barbaris hisce populis relinquimus defendenda, haud ignari, quod inter Christianos bello injusto non liceat fines Regni sui protendere, & quod subditi etiam Principes suos non adstringant ad talia.

§. VII. Vidimus vero hæctenus, quid juris a subditis prætendi possit, si fines Provinciales coarctentur aliquam partem Provinciæ alienando, non videtur autem, eandem decisionem formandam esse, *si una Provincia, aut pars ejusdem cum altera permutetur.* Sic e. c. Serenisf. ac Potentiss. Elector Brandenb. Gloriosiss. memoriæ, Fridericus Wilhelmus tempore Pacis Westphalicæ pro Pomerania Citeriore, Coronæ Sveciæ contractu permutationis cedere voluit Ducatus in compensationem acceptos, videlicet Magdeburgicum,

gicum, Halberstadiensem, & Mindensem una cum 2000000 Uncialibus teste Pufendorffio in *Hist. Frid. Wilhelm. cap. 3.* Verum etiam hoc casu subditorum & Statuum Provincialium consensum intervenire debere existimo, quia de ipsorum præjudicio agitur, & interest eorum maxime sub quo Domino vel Regimine vivant. Equidem secundum Lud. Molinam de *Primogenit. Hisp. lib. 4. c. 4. n. 1.* Paulum de Castro ad *L. 1. c. Comm. utr. Jud. n. 2. sequ.* Illa quæ alias prohibita sunt alienari, facilius permutationem admittunt: Verum hoc axioma in civilibus, v. c. fideicommissis familiæ, **Stamm-Süter** vix procedit, multo minus in Publicis controversiis.

§. IIX. An autem in hisce alienationibus Territoriorum & mutationibus finium præter consensum subditorum, *Imperatoris suffragium requiratur si Princeps alienare velit*, anceps quaestio est. Qui affirmant suæ opinionis fundamentum quærunt in placitis Juris Feudalis. Feudum enim a Vafallo cedi non posse sine Domini & Agnatorum consensu, clare patet ex *2. F. 52. 2. F. 39. 2. F. 55.* Atque hanc dispositionem Juris Communis Feudalis etiam trahendam esse ad Feuda Imperii, haud pauci ex celebrioribus Dd. asserunt. vid. Betsius de *pact. fam. Illust. c. 9.* Ziegler. de *Jure Majest. lib. 1. c. 4. n. 27.* Seckendorf. in *Teutschen Fürsten-Staat / P. II. c. 3. n. 6.* Multz. *Repräsent. Majest. Cesar. P. 2. c. 13. §. 4. n. 64.* Vicissim vero alii cum Merckelbachio apud Klokium *tom. I. Cons. II. n. 146.* Frantzio apud Struv. *Syntagm. Jur. Feud. cap. 14. aph. 29. n. 5.* asserunt, Principem plane liberam potestatem alienandi habere, idque ex communi Germaniæ consuetudine. Cui opinioni etiam inde robor accedit quod pleraque Feuda Germaniæ Statuum oblata sint, & hoc intuitu liberior hic sit dispositio confeleg. Diff. Excell. Dn. Thomaf. de *Feudis Oblatis, quæ extat in Volum. Disputat. Lipsiens.* Quod concedi posse videtur, si sermo fit de parte aliqua alienanda, tunc enim consensum Imperatoris implorare haud opus esse. vid. *Illustr. Dn. Stryk. Disf. de*

de Oblig. Feud. consensu munita c. 2. n. 9. seq. quem locum Itte-
rus de Feudis Imperii cap. 23. n. 2. de omnimoda ipsius Principatus a-
lienatione quidem intelligit, verum male & incuria, licet ali-
as fat accuratus scriptor ille sit.

§. IX. A Principibus vero nos convertimus ad Im-
peratorem, indagaturi, quatenus hic partes Imperii aliena-
re, & sic fines Germaniæ arctiores reddere possit? In re-
sponse autem hujus quæstionis non confundenda sunt di-
versa tempora, quippe in quibus potestas Imperatorum cir-
ca alienationem Provinciarum modo amplior, modo restri-
ctior apparet. Ante Capitulationes Imperatoribus præscri-
ptas, Imperatorem valide sine consensu reliquorum Ordini-
um, Provincias civitatesque Imperii alienare potuisse, exi-
stimat Strauchius *Diss. de Oppignor. Rer. Imper. lib. 25.* Huic ve-
ro reclamant Limnæus ad *Capitul. Caroli V. artic. 9. n. 3. & Ferd. IV.*
artic. 9. n. 5. cum quo consentire videtur Conringius de *finibus*
Imperii cap. 19. ubi ex Historia probat a Friderici II. ævo, & sic
ab exordio usque seculi XIII. Cæsaribus nullam alienandi
bona Imperii potestatem amplius fuisse, & quamvis multa
exempla in contrarium extant, posse tamen dici, quod de
facto talia contigerint. Conf. Dn. Schwed. *Jus Publ. Part. spec.*
sect. 1. c. 23. §. 2. Quæ ultima sententia, ex legibus
tamen Imperii constat quod a temporibus Caroli V.
terrarum Imperii, sine consensu Electorum, plane Cæsa-
ribus interdicta est omnis oppignoratio & alienatio; antiqui-
ores interim oppignorationes ratae & validæ esse jussæ sunt.
Dicta hæc confirmant verba Capitulationis Caroli V, ita se
habentia *art. 9.* Ohne Wissen / Willen und Zulassen gemel-
deter Churfürsten sämtlich nichts hingeben ic. Quod idem in
reliquis Capitulationibus Successorum ejus repetitum fuit
usque ad Capitulationes Leopoldi & Josephi *art. 12.* Equi-
dem reliqui Status in *Monitis ad Capitul. Leop. art. 9.* urferunt,
ut

ut & ipsorum consensus requiretetur his verbis: daß der künfftige Römische Kayser ohne Churfürsten / Fürsten und Stände Consens nichts von Reich veräußern w. Verum hoc monitum Electores Capitulationi inserere neglexerunt. Conf. *Titel Friedrich von Heerden / In der Grund = Veste des H. Röm. Reichs. part. III. cap. 3. p. 197.*

§. X. Inciderunt præterea illa tempora turbulenta maxime superiori & hoc nostro seculo, ubij salus publica desideravit ventilationem quaestionis satis arduæ quidem, interim valde necessariæ; *num Imperator & Imperium bellum gerens contra hostem communem, munimentum circa consinia hostilis Regni situm in solo pacato, si vereantur, ne hostis illud invadat, & inde irreparabilia damna toti Imperio inferat, invito Domino occupare possint?* Equidem hanc quaestionem affirmare nullus dubito ex Principiis Politices, licet vel nulla Lex Imperii, aut conventio desuper facta esset. Cum enim salutem publicam promovere, & damnum immniens a Rep. avertere, inter potiores curas ad gubernacula Imperii sedentium merito connumeranda sit, prono exinde alveo fluit, melius esse, minus potenti Domino & qui non satis virium castrum suum defendendi habet etiam, invito eripere illud munimentum, quam permittere, ut postea in potestatem hostium transiens excursionibus & devastationibus sat magnus tractus Imperii misere exponatur. Plures rationes eodem tamen recedentes, cumulat Boxhornius in *Disquisit. Polit.*; dum disceptationem instituit de casu, ubi Batavi Superioribus Seculis, Ser. Electoris Brandenb. munimenta Clivenfia ad fines suos tegendos, proprio prædiario milite infidebant. Unde concludere licet, quod Princeps alterius vicini Principis (ipsi nullo quidem nexu clientelari obligati, sed impotentis tamen) munimentum occupare possit salva justitia, ad defensionem suarum Provinciarum, ne a potentiore hoste occupetur; quanto magis vero Imperator & Imperium hac potestate hoc casu gaudebit

bit in Statuum infirmiorum, sed hosti vicinorum, munimentis. Cujus rei exemplum & superiori & ni fallor presenti Bello Germano - Gallico in *Reinsfelſa* conspicitur, Imperatoris & Sociorum copiis & præſidio firmata, cum hujus caſtri Dominus iſti contra Gallos defendendo manifeſte impar deprehenſus fuerit. Ubi tamen illud temperamentum tantquam æquius & humanius lubens admitto, quod, ſi periculum ceſſaverit, nec toti Imperio quid periculi inde immaneat priſtino Domino plene reſtituendum ſit.

§. XI Nec obſtat huic aſſertioni, quod juxta *Inſtr. Pac. art. Gaudeant. 8.* Status ipſi poteſtatem acceperint, munimenta condendi, & ſic videatur quod hic Imperatori nihil amplius poteſtatis, indulgeri debeat. Nam non negamus, Status poteſtatem munimenta condendi, & pro errore ſupino habemus opinionem contrariam Coleri *de jure Imp. Germ. ſect. 26.* Arnifæi *de jure Maj. lib. 2. cap. 5.* Stamleri *de Reſervat. imperat. §. 64.* aliorumque. Aſt exinde non conſequitur, quod illis, qui ſuprematu non gaudent hoc eſt exercitibus, fœderibus, gvarantiis non ſunt inſtructi, & ſic viribus deſtituuntur, ſua defendenda debeant relinqui, quo prædæ hoſtium cedant. Nec enim convenit, Leges Imperii ita explicare, ut impingat in Politicam & ſanam rationem, tunc enim illæ Leges, quæ in ſalutem Imperii latæ ſunt, vergerent directo in ejusdem damnum. Interim concedimus libenter Grotio *de jure Belli & Pac. lib. 2. c. 2. §. 10.* quod hoc caſu periculum debeat eſſe certum, non vero imaginarium, præterea nihil debeat occupari, quod non ad cautionem ſit neceſſarium, puta loci cuſtodiam, relicta Domino Jurisdictione & fructibus cum omnino molumento, & denique (uti jam temperamentum adjectum) animus reddendæ cuſtodix, ſimulatque neceſſitas illa ceſſaverit, non excludendus eſt. vid. B. Zigler. & Dn. Henniges *in not. ad dict. Grotij loc. B. Fritſch. de jure Præſidii c. 3. n. 2.*

§. XII.

§. XII. Cæterum cum Principes ac Status nostri Imperii eandem, imo majorem potestatem habeant, quam Imperator in Imperio, ob Superioritatem Territorialem. conf. *integram Diss. de Axiomate, quod Principes idem possint in suo Territorio, quod Imperator in Imperio, quæ extat inter Diss. Juris Publ. a B. Fritschio collectas vol. 2.* oppido exinde liquet, quod, casu necessitatis, etiam subditorum suorum bonis immobilibus, attingentibus fines Provinciarum suarum uti possint ad communem defensionem ingruente vi hostili. Atque hoc est *Dominium illud eminentis*, quod quoad vocabulum a nonnullis magis explosum est, quam quoad rem ipsam. conf. B. Dn. a Pufendorf. *de J. N. & G. L. s. c. s. §. 7.* ceu ex lite (tandem in vanam logomachiam degenerante) Wittenbergensium cum Johanne Friderico Hornio, Domini Eminentis non inepto Defensore patet. Hoc vero *Dominium* nec Principibus ac Statibus denegabit, qui mensuram Superioritatis Territorialis, omnia fere Majestatica jura adæquantem, & solo duntaxat nomine ab ea differentem, exactius secum reputabit. Valde vero superficialiter in Politicis versati sint, necessitatis, qui exinde, cum Hornii adversariis, Leysero, & aliis Wittenbergensibus JCtis, eo tempore, nescio quem characterem tyrannidis exculpi posse, sibi persuadent. Nam ipsa, vis Imperii propter salutem publicam instituti, sufficientem Principi titulum præbet, urgente necessitate utendi subditorum bonis, eo quod omnia simul concessa intelligantur, sine quibus obtineri bonum commune nimirum securitas & tranquillitas omnium, haud potest. Equidem naturalis æquitas s'vadet, quod, si ad communem quampiam res conferendam ab iis, qui de eadem participant, conferendum, quid sit, singuli ratam duntaxat partem conferant, nec unus præ cæteris graviter oneretur. Sed sæpe sunt ea rerum tempora, ut urgens Reipublicæ necessitas non admittat, raras partes a singulis colligere, vel certæ quæpiam res unius aut paucorum Civium ad necessarios usus Reipubl. requirantur,

rantur, tunc poterit summum Imperium eam rem publicis necessitatibus adhibere, ita tamen, ut quod ratam partem Domini excedit, civibus aut Principi postea refundendum sit. add. Dn. a Pufendorf. *l. c.* & omnino Boecl. *ad Grot. de J. B. & P. lib. 1. c. 1. §. 6.* ac Dn. Becman. *Meditat. Polit. Diff. 21. §. 8.*

§. XIII. Ex eodem fonte prono alveo fluit defensio & auxilium, quod ad defendendam Remp. subditi præstant. Domino suo. Vocatur hoc jus Principis, ex more & stylo antiquo, die *Heers = Folge* / quam una cum aliis speciebus, v. c. *Feur = Folge* / *Gerichts = Folge* / explicant latius B. Fritsch. *de Jure Lustrationis & sequela, cap. 5. n. 1.* B. Dn. a Seckendorf. *im Fürsten = Staat P. 2. c. 10. §. 8. seq. a pag. 247. usque 252.* Sequi vero tenentur subditi Dominum, non solum usque ad extremos fines Territorii sui, sed etiam extra Territorium, Knipschild *lib. 22. c. 22.* D. Vitriarius *J. Publ. lib. 3. tit. 19. §. 55. 56.* Nec solum si patriæ defensio hoc exigat, sed & si Dominus pro vindicanda injuria vel recuperandis terris ad se pertinentibus jure bellum suscipere cogatur. add. *Rec. Imp. de ann. 1546.* §. *Ferner diemeil &c. Klock de Contrib. c. 2. n. 64.* Verum hæc sequela antiquum modum defensionis maxime spectat, ubi scilicet Principes & Status proprio arario, & sic etiam perpetuo milite carebant. Verum cum hodie aliter, Status sese habeat, & tantum exigatur loco tributi a subditis, ut miles conscribi possit, non opus amplius sequela subditorum in bene ordinatis Rebus publicis & Principatibus. Conf. Myler. ab Ehrenbach *de Statu Imp. cap. 75. §. 4.* nisi forsan extremus necessitatis casus ingrueret, ubi quilibet ad arma idoneus ad Patriam defendendam a Domino cogi posset; aut, saltem loco personalis comparitionis (quia cum istiusmodi inexercitatis militibus parum prospere res geri possit) ad certam & extraordinariam pecuniæ summam præstandam obligatus esset; quod eo lubentius quilibet præstabit, quo satius est, partem bonorum, quam omnia perdere.

§. XIV. Ubi tamen jus sequelæ & huic similes modi in
usu

usu sunt, ratione sumtuum non minima oriri solet difficultas. Regulariter a Principe subditis militantibus annonam præstandam esse, contendit Vitriarius *all. loc. §. 50.* & quidem ex eo fundamento, quod nemo ex propriis sumtibus militare præsumatur 2. F. 107. Verum hæc ratio cum imbecillis sit, merito adjicit laudatus modo Vitriarius, quod consuetudo loci attendenda sit, item pacta conventa. Bocerus *de Jure Dom. & Vasall. l. 1. c. 7. n. 115.* Juxta Carpzovium vero *Jurispr. For. P. 3. Const. 28. def. 18. n. 11.* giebt der Herr seinen Lehn- Leuten / wenn sie bey ihm ankommen sind / und mit ihm ziehen / Futter / Mahl und Hussschlag, conf. Francisc. Balthaf. *de operib. rust. cap. 3.* B. Dn. a Seckendorf, harum consuetudinum peritissimus, accuratissimus incedit, *all. lib. p. 251.* distingvendo, an *extra fines* Territorii ducantur subditi, an non? priori casu alimenta iis assignare æquitas jubere ipsi videtur, cui lubentes suffragamur.

§. XV. Inprimis vero Nobiles & Vasalli ad servitia tempore Pacis & Belli Domino sunt obstricti. Vocantur hæc servitia Ritter = oder Lehn = Dienste / 2. F. 28. & consistunt tempore belli in armis equisve, Ritter = oder Lehn, Pferde / vid. Illust. Dn. de Rhetz *Com. ad 1. F. 21.* quæ servitia ut plurimum determinata sunt jam in Investitura, daß er das Lehen mit ein / zwey oder drey Ritter = Pferden bediener soll / add. Kohl. *de Servit. Feud. P. 4. n. 95.* P. Heigius *P. 1. Quæst. Illust. q. 18. n. 12.* Gothofr. Anton. *Diff. Feud. 7. th. 3. tit. c.* Æstimatio autem hujus Equestris servitii barbaro vocabulo alias *Adoba* dicitur, de quo vid. Anton. Capyc. *Neapol. Decis. 32. num. 34.* & Jac. de Ayell. *JC. Spec. Tract. de jure Adoba, Relevii & subsid. conf. Illust. Dn. Stryke Diff. de Vasallo Desertore c. 1. n. 8. 9. seq.* Cæterum cum hodie Principes ut plurimum regulari ac ordinaria militia instructi sint, hi Equites in casum necessitatis a Vasallis instruuntur pro rata, & quoniam extra Provinciæ fines inviti non ducuntur, haud raro inutilis est iste Comitatus, hinc solet a Domino loco horum servitiorum certa pecuniæ summa exigi,

postea in salutem & defensionem Provinciarum impendenda.

§. XVI. Ex illis itaque, quæ jam allata sunt, & illa quæstio decisionem suam accipit. Nimirum, *An Conventus sive Diæta Provinciales, Germanice, die Land = Tage/extra fines Principatus institui possint?* Attingit quidem hanc quæstionem Ahasverus Fritschius in *Diss. de Conventib. Provinc. Cap. 5. §. 6.* Illamque negative decidit, verum nullis stipatus rationibus, sine quibus tamen arduam quæstionem tractare, oleum & operam perdere est. Placet itaque nudam hanc Fritschii assertionem sequentibus fulcire rationibus. Scilicet illud gnari rerum Germanicarum facile concesserint, Comitata Statuum Provincialium esse fulcra Imperii vel regiminis moderati exerciti, & ubi illa vigent, populum satis indigitare, quod nolit despoticum aut absolutum Imperium æquo animo pati. Hinc inprimis Germani utpote libertatis retinentissimi ab omni seculorum memoria, tenaces fuere moris, ut res ad totius Provinciæ incolumitatem spectantes, deliberatio ordinum populum repræsentantium præcederet. De Bojoaria hoc testatur prolixè Aventinus *lib. 4. annal. Bojoar.* De aliis Provinciis testatur id quotidiana experientia; in quibus potissimum triplicis Ordinis personæ ad hasce deliberationes vocari solent, Nimirum *Prelati, Equites sive Nobiles, & Civitates repræsentantes.* conf. Dn. Strykii *Diss. de Statibus Provincial.* Mylerus ab Ehrenb. *de Stat. Imper. cap. 45. Befold. in Thes. Pract. v. Land = Tage.* Dum itaque graves hisce Conventibus causæ in disceptationem veniant & quidem intuitu Provinciæ, quam repræsentant, extra illius fines illos vocare, sicque sumptus in ipsorum sustentationem impendendos multiplicare, citra gravem causam, regulæ sanæ politices haud permittunt. Accedit, annotante hoc illustri Dn. Ludolpho Hugone, Vice - Cancell. Hannoverano, *Tr. de Regim. Stat. Germ. cap. 4. §. 28.* quod Provinciales Conventus, Imperii Comi-

mitiis asfimilentur Comitata vero extra Imperium indicere Imperatori fas non est, fatente hoc nemine non Juris Publici Doctorum. vid. Arumæus *de Comit. cap. 5. n. 36.* Et hæc fuit etiam causa, cur tempore Lutheri Status Evangelici urge- rent liberum Concilium intra fines Germaniæ habendum, de qua re conf. Paul. Sarpil *hiflor. Concil. Trid. lib. 1.* Scilicet, quia majori libertate res salutem Provinciæ concernentes intra fines Provinciæ deliberari possunt, quam si in alienis locis hærendum sit sapius spem inter metumque. Quamvis vero hæ rationes suppetias ferant generali huic quæstioni a Fritschio negative decisa; interim tamen illud adhuc monendum paucis est, quod observantia possit alicubi locorum contraria introducta esse, quæ, cum in ejusmodi rebus legem faciat; sequenda est. Sic consuetudine inolevit, quod in Electorali Saxoniam pleræque Diætæ provinciales Dresdæ, Sede Electorali, habeantur, quamvis interdum Lipsiæ, Torgavii, &c. institutæ legantur. conf. Fritsch. *loc. cit. cap. 5. §. 4.*

§. XVII. Cæterum Dominus Provinciæ aut Territorii intentione in fundatam habet in personas & res Territorio septras & inclusas, was mit denen Landes-Grängen umschlossen. Adr. Gylman. *Symphor. Cameral. Tom. II. P. 1. vot. 1. n. 70. 113.* quod & Romano-Catholici Doctores ad sua Monasteria extendere non verentur, ut etiam illa in Territorio videantur esse, apud Knipschild. *de Civitat. Imperial. lib. 2. c. 5. n. 77.* apud Protestantes vero nullum dubium hac de re est, hinc qui exemptionem in Territorio allegat, eam, nisi in possessione immedietatis sit, probare debet. Befold. *Conf. 238.* Igitur quæ ad conservationem Provinciæ faciunt, illa Dominus ad extremos usque fines terræ suæ ordinare potest. Hinc si bellum ingruat, & in finibus Provinciæ Nobilis castellum possideat, unde ingruenti hosti valide resisti potest; Princeps etiam invito possessore illud ingredi armata manu, præsidium ibi collocare, & si natura loci respondeat, novos aggeres, novaque munimenta ibi exstruere valet, idque vi Domini su-

pereminentis, quo Princeps tempore necessitatis gaudet in omnium subditorum bonis mobilibus & immobilibus, de qua re supra jam actum est §. 12. Interim tamen æquitas svadet, ut possessori æquivalens ad resarciendum damnum detur. Unus enim ex civitate pro salute omnium bona sua ut amittat, valde iniq̄vum est, cum communis salus communibus opibus etiam sustentanda sit. Conf. Grotius de *J. B. & P. lib. 1. c. 1. n. 6. & l. II, c. 14. n. 7. & ibi in Annot. ad priorem locum Boeclerus, Bodinus de Rep. L. 9. n. 103.*

§. XVIII. Dubium vero valde & perplexæ disquisitionis est, si flumen fines constituat inter duo Territoria, ita ut ad utrumque Dominum dimidia pars fluminis pertineat. Quid enim si insula, quæ olim intra medietatem fluminis existit, & sic ad Territorium ejus, cujus sunt ripæ, transfluvium, pertinuit, postea per alluvionem adversæ ripæ accedunt, flumine paulatim recedente. Ex hoc casu resultat quæstio, a præsentī instituto non aliena, hinc nec pleniori discussione indigna. Quæritur enim, *an illa insula vi fluminis ad Territorium novum accedens, in Domini illius Territorii potestatem deveniat, ut Nobilis, qui illo investitus est a Domino priori, illa insula possit privari?* Viderur quæstio hæc affirmanda esse, quia illa insula per alluvionem prioris Domini exempta, contra vero Territorio novo adjecta est. Igitur prioris Domini concessionem vel investituram, aut quemvis alium titulum ad dominium insulæ in alium transferendum habilem expirasse. Etenim per notissima principia juris: nemo in alium plus juris transferre potest, quam ipse habet *Cap. Nemo potest, 795. de R. J. in 6. Cæsar. Argel. de Contrad. legit. qu. 9. n. 58. Job. a Sesse Decis. Arragon. Decis. 188. n. 15. & cessante jure cedentis, jus Cessionarii quoque cessat. Steph. Gratian. Discept. Forens. tom. 4. c. 777. n. 6. Surd. Conf. 162. n. 31. Accedit, quod insula in flumine subjiciatur ejus Jurisdictioni, cujus est flumen. l. ult. C. de Alluvion. Bapt. Aymus Tr. de Alluvion. L. 2. c. 6. n. 1. & ibi Dn. Fritsch. in Not. P. Heigius Quæst. Illustr. P. 2. integr. qu. 40.* Verum hisce rationibus non obstantibus,

bus, verior est opinio, quod ille, qui legitime a priori Domino, Dominus utilis insulæ vel partis est factus, non possit a novo Domino illa insula jure privari. Neque enim debent confundi hoc casu Superioritas Territorialis; & Dominium speciale. Illa acquiritur Domino fluvii, ad cujus ripam pervenit insula; hoc vero manet penes Dominum, qui illa insula investitus est.

§. XIX. Egregie hæc illustrantur *Responsio Illustr. Fac. Jurid. Hallensis adducto ab Excell. Dn. Bodino in Diss. X. ad Dn. de Rhetz Instit.* quod ita conceptum est: Was aber die dritte Frage anlanget / so möchte aus eben izeo angeführten Gründen davor gehalten werden/das obgleich die obgedachte Insul also gemählig ihr Lager in dem Flusse verändert habe/dennoch dieselbe communi alluvionis jure sub eadem Territorial Jurisdictione verbleiben müsse / worunter sie anfangs entstanden. Allein daferne in der Gegend dieser gelegenen Insul der Fluß/in welchem selbige gelegen/die Gränz Scheidung zwischen Herrn Ferdinandi Alexandri und Herrn Casimiri Gilberti Landen unstreitig machet (wie wir aus specie facti abnehmen / welches insgemein arcifinium genennet wird) solchenfalls ist nach verändertem Lager der Insul der Herr Casimirus Gilbertus desjenigen / was von der mitte des Flusses gegen seine Seite befindlich / ratione Superioritatis Territorialis sich anzumassen wohl befugt. *L. 1. §. 6. ff. de flumin. L. 30. §. 3. ff. de Acqu. Rer. Domin. Hugo Grot. de Jure B. & P. lib. 2. c. 2. n. 16. Gryphiand. de Insula cap. 11. sequ. Oetting. de Jur. & Controv. Limit. l. 2. c. 3. n. 7.*

§. XX. Unde satis clare patet, Jurisdictionem Territoriale jus domini privati hoc casu minime tollere. Nec moveri possunt in contrarium rationes dubitandi in §. 16. allata. Sufficit enim, quod possessor insulæ eo tempore dominium acquisivit ab illo, qui verus & supremus Dominus insulæ fuit. Hinc illa mutatio per alluvionem facta in flumine semel legitime quæsito dominio privato nil præjudicii inferre

ferre potest. que madmodum nec flumen, quod alicujus agrum ita circumfluxit, ut ex illo insula facta sit, causam proprietatis non mutat, sed ager prioris Domini permanet. §. 22. *J. de rer. Div. l. 30. §. 2. ff. de acq. rer. dom.* Quando vero adstruitur a supra adductis Autoribus, quod insula in fluvio pertineat ad Dominum fluvii, tunc illud ratione Superioritatis Territorialis intelligendum est, quia nil vetat, illam plene Domino fluvii quoad Superioritatem & utilitatem adscribere, quo & collimat Carpzov. *Jurispr. For. P. 3. Const. 31. def. 13.* Quamvis enim Jure Civili insula in flumine nata adscribatur Dominis agrorum prope ripam istius fluminis. §. *Insula. 22. l. de rer. div. l. 7. §. 3. ff. de acq. rer. dom.* Attamen de moribus hodiernis communiter testantur Dd., quod insula Principi acquiratur. Hujus enim cum flumen sit, per consequens etiam ea, quæ in flumine nascuntur, ipsi debentur. Ita de Insulis *Rheni* testatur Noe Meurer *im Jagt- und Forst- Recht P. 5. fol. 102.* Insulæ *Albis*, quatenus Electoratum Saxonicum transit; ad Electoratum Saxoniam spectant. vid. Ziegler. *de Iure Majest. lib. 2. cap. 15. §. 27.* quatenus autem Electoratum Brandenburgicum *Albis* tangit, eatenus Elector Brandenburgicus, cujus ibi flumen est, illas insulas sibi vindicat, Exc. Dn. Jo. Sam. Stryke *de Iure Cataract. c. 2. §. 14.* vid. Ziegl. *de Iure Majest. l. 2. c. 15. §. 27.* Itaque si & insula in flumine, limites Provinciales constituente, nasceretur, par decisio de illo formanda est. add. Rürg. Ruland. *de Commissar. Part. 4. l. 2. c. 12.* Solent tamen Principes, Nobiles vel Civitates de insulis investire, *Sie werden mit denen Insuln oder Werdern belehnet.* Conf. Struv. *Synt. Jur. Civ. Exerc. 41. th. 30.*

§. XXI. Præterea si novus tractus terræ Provinciæ alicui adjiciatur & uniatur, pristinique limites Provinciæ istius Principis quidem extenduntur una cum Superioritate Territoriali, interim tamen junctus ille tractus terræ vel comitatus, qui accessit ad corpus reliquum, pristina sua jura retinet salva, neque isti in dubio subjicitur. Klock. *L. 1. Conf.*

10. n. 543. Vietor *de Exemt. Concl.* 18. Lofæus *de Iure univ. P. 3. c.*
 14. n. 5. Unio enim propterea facta cenſetur, ut uni Principi
 pareant, & ab eo commodius regi poſſint. ſalvis de cætero u-
 triusque privilegiis. Cothman. *lib. 2. Conf. 85. n. 6.* Norabilem
 de hac unione Provinciarum caſum ſuppeditat B. Brunnem.
Cent. II. Dec. 55. qui ventilatus fuit inter Prælatos Eccleſiæ Ca-
 thedralis *Caminenſis*, & Canonicos Collegiatæ Eccleſiæ *Col-
 bergenſis*. Penes hos in Comitibus Provincialibus directorium
 erat ratione certi tractus vel Territorii, quod ſeparatum
 continebatur in interiori Pomerania, in quo directorium ge-
 rebant Prælati Eccleſiæ Cathedralis. Unitis hiſce Territo-
 riis quærebatur, an Canonici Eccleſiæ Collegiatæ C. in Con-
 ventibus publicis totius Provinciæ ab omni Directorio ſint
 ſecluſi? Recte hoc negatum eſt *in all. Dec. 55. ubi in fine n. 7.*
 vel condirectorium, vel alternatio adjudicata eſt. Atque hoc
 eo magis cum regulis juſtitie convenit; quo clarius apud
 Doctores extra dubitationis aleam poſita eſt regula; quod
 quando Ducatus, Comitatus, Baronia alteri Ducatui, Co-
 mitatui aut Baroniæ eatenus jungitur, ut per ſe nihilominus
 conſiſtat, priſtina ſua jura & conſuetudines retineat ſalvas;
 nec ſecundum conſuetudines ejus Provinciæ cui jungitur;
 ſed ſecundum peculiaria ſua jura & mores judicetur. conſi-
 Frider. Pruckman. *Vol. 1. Conſil. 27. num. 11. & 90.* Confirmat,
 hoc ipſe Episcopatus olim, nunc Principatus *Caminenſis*. No-
 tum enim eſt, quod hic vigore *Instrument. pac. Osnabrug. Art.*
XI. §. 5. ſit ſeculariſatus, ac ſub nomine Principatus Electori
 Brandenb. & Succeſſoribus ſuis in feudum perpetuum ab Im-
 peratore & Imperio conceſſum, ac juxta Recessum Provin-
 cialem *Stargardie D. 11. Jul. 1654.* habitum, Ducatui Pome-
 raniæ ulterioris incorporatum, qui tamen propterea anti-
 quos limites & jura inde pendentia haud amiſit.

§. XXII. Reſtat, ut videamus judicia, in quibus con-
 troverſias limitum Provincialium ventilari juris eſt. Nimi-
 rum ſi hoc caſu inter ſubditum & Advocatum Fiſci nomine

H

Prin-

Principis res agatur, forsan, quod limites dolose sint corrupti, Processus coram Judicio Supremo, a Principe in illa Provincia constituto, instituendus est, ubi tamen more consueto, in causis Principem & subditos concernentibus, Consiliariis Principis remissio obsequii fit, sic werden ihrer Pflicht / was diese Sache anlanget / erlassen. vid. Dn. Præsid. *Diss. de Appel. Rescripto Principis remota Cap. II. §. 16.* Si vero ob amplitudinem Provinciæ peculiare Ministri Regimini & vicissim alii Dicasterio Præfecti sint, causæ limitum Provincialium, utpote Politiam spectantes, potius ad istud, quam hoc spectant. Atque ita dispositum etiam est in *Ordinat. Dicast. Pomeraniæ Regio-Porussicæ, Tit. Was Sachen an unserm Hoff-Gerichte anzunehmen §. 3. ibi: Die Supplicationes, welche Land Policey-Lehen = Confirmationes Privilegiorum, Contributiones und andere Regierungs = Sachen / dann auch unsere und nachkommender Herrschaft Landesfürstl. Jura Regalia und Hohen / Gemeine Landes = Gränzen / und Statum Provinciæ Publicum concerniren / sollen an unsern Hoff-Gericht nicht angenommen / sondern an die Regierung verwiesen werden. Quod si vero lis inter duos Principes de limitibus Provinciarum sit, forum eorundem cum reliquis controversis huc pertinentibus, sequenti capite tradituri sumus.*

CAP. IV.

DE

JURE FINIUM PROVINCIALIUM
INTUITU EXTERORUM.

SUMMARI A.

Necessitas hujus capitis ob intersecciones Territoriorum in Germania
§. 1.
Exempla *ibid.*

Trur-

- Transitus per nostros fines an debeatur exteris.* §. 2.
Quid inter Principes Imperii hoc casu juris sit. §. 3.
Causæ, cur transitus militum sint odiosi ibid.
Electores ad Electionem Imperatoriam proficiscentes, etiam ultra limites Provinciales sunt conducendi. ? 4.
An adhuc in usu hoc Caput A. B. negat. ib.
Si cedes in confinio perpetrata. quis Judex? §. 5.
Varie sententiæ Doctorum rejiciuntur ibid. ut & §. 6.
Quid juris, si in finibus unius Territorii delictum inchoatum, in altero vero consummatum sit. §. 7.
Flumine inter vicinum populum cursum mutante, an eo ipso fines Territoriales mutantur. §. 8.
Flumina in finibus Territoriorum plerumque ad utriusque ripæ Dominum spectant pro dimidia parte. §. 9.
Hoc tamen non perpetuum est, sed exempla sunt, ubi flumina integra in finibus ad unum pertinent. ibid.
Flumen arcifinium, seu ad duos vicinos spectans, alveum mutando, an mutet fines Territorii. §. 10.
An flumine finium communi, invito altero Cataractæ possint exstrui. §. 11.
Quid hoc casu juris, si insula in fluvio tali sit. §. 12.
Princeps in flumine suo fines constituens, libere omnia peragit, licet vicini damnum inde sentiant. §. 13.
An mare Dominii sit capax & finium. §. 14.
Forum Principum de Limitibus litigantium. §. 15.

§. I.

CApud hoc præsentis materiæ annectente eo magis conducit, quo clarius est, quod Territoria & Provincia Germanicæ sæpius diversos Dominos agnoscant, & hoc intuitu non possint non variæ circa limites oriri disceptationes. Non enim est novum, ut una Provincia sit *zwey / drey / oder mehr Herrich*, prout exemplum occurrit in Civitate *Ratisbonensi*, quippe in qua quinque Status Imperii sedem & Jura habere, Publicitæ passim tradunt. Nimirum (1) Episcopus Ratisbonensis (2) Abbas S. Emeram

merami (3) Abbatissa in Ober-Münster / (4) Abbatissa in Nieder-Münster / (5) ipsa Civitas Imperialis Ratisbona. vid. Burgoldensis sive Oldenburgerus *ad Instr. Pac. P. 1. Disc. 22. §. 1.* Hinc discriminis gratia illa territoria in quibus multi Domini cum Superioritate *gemengte Territoria*, illa vero, ubi unicus imperat, *geschlossene Territoria*, vocari solent. conf. Bruckneri *Disf. de Particul. Territ. sub in feud. cap. 1. §. 2.* Enimvero si lis inter vicinos Territorii, in quo multi Domini, de probatione limitum suarum Ditionum oriatur, illam, juxta normam, Cap. II. traditam, definire par existimo. Ast sunt & alia capita disceptationum, quæ intuitu Limitum Provincialium cum exteris & vicinis intercedere possunt, quæque nunc enumeranda veniunt pro instituti ratione.

§. II. Quamquam vero quilibet Dominus in suo Territorio, quousque limites ejus pertingunt, alius Principis potestatem agnoscere ibi non teneatur, nihilominus tamen suadet sana sociabilisque ratio, ut liber populus alii libero populo usum provinciarum suarum innoxium exhibeat, v. c. ut merces per illius Territorium & fines transvehantur. confer. Grot. *de J. B. & P. lib. II. cap. 2. §. 14.* Oritur vero inde quæstio illa ardua, nec minus frequens, an *Princeps transitum militum per ipsius Territorii fines potenti alteri Principi vel Reip. jure denegare possit?* Equidem si de Principibus plane liberis quæstio formetur, cum illi nullo alio jure, quam Naturæ obligati sint, ex hoc Judicium erit formandum. Existimat vero Grotius *all. cap. II.* non obstante metu ex transitu istiusmodi exercitus imminente, transitum concedendum esse, ob eam rationem, quod in divisione rerum, qua communio primæva abolita, & Domina rerum distincta fuerunt introducta, universi intelligantur sibi recepisse talem usum rei alienæ, qui indigentibus prodest, Dominis non nocet: adeoque talem usum, qui eo indigent, suo jure posse postulare. *vid. §. ejusd. 6.* Verum non desunt argumenta, quæ transitum mero Jure Naturali, citra pactum aliquod aut concessionem, non deberi evincant, quæ tradit Pufend.

Pufendorf. *de 7. N. & G. L. 3. c. 3. §. 5.* Cæterum, si Praxin respicimus, petitio transitus cum confidentia & modestia, & ejusdem denegatio vel concessio dependet a potentia, & pro ut cujusque vires sunt, a quibus simul etiam noxia transitus derivanda est; quamvis semper de Jure Naturæ ille transitus ex lege humanitatis innoxius esse debeat. Exemplum modesti & innoxii transitus Israelitarum per fines extremos Idumæorum, legitur *Deut. II. 1. seq.* conf. Dn. Strykii *Diff. de transitu militum.*

§. III. In nostro autem Imperio, uti Principes vi Superioritatis Territorialis gaudent potestate milites conscribendi, ita eosdem per alterius Con-Status Territorium ejusque fines ducere licet, observatis tamen requisitis, in pactis publicis stabilitis. Nimirum debet transitus militum per alterius fines Territoriales decenter peti a Domino Territorii; dein exercitus in modicas copias divinus transmittendus est. Sumtus suppetat ille, ad quem milites transeuntes pertinent, hinc Domino Territorii de omni futuro damno refarciendo cautio præstanda est idonea. *Rec. Imp. de anno 1603. §. Als sich den Churfürstl. Instr. Pac. art. 17. quoties autem milites.* Fritsch. *de Transitu militar. cap. 8. n. 7.* Recte interim Dn. Schwederus *jur. Publ. part. spec. scilicet. II. cap. 16. §. 12.* subjungit: *ast wah! quis hodie Legum saluberrimarum contemptus. Neglecte sunt hætenus omnes hæc provida cura condite Constitutiones.* Ubi etiam in causas hujus mali inquirat, quas merito in defectu stipendiorum, aut, si stipendia solvantur, & inavaritiam Præfectorum & Officialium militiae, illa in proprium commodum vertentium, rejicit, cum experientia quotidiana hac in re calculum suum ipsius testimonio adjiciat. Ad hæc itaque mala, quæ transitus per alterius fines comitari solent, evitanda, tum & efficiendum, ut militibus stipendia rite recteque solvantur, conducit Consilium Cardinalis Richelii sequi; de quo Autor *de la vie du Cardinal-Duc de Richelieu Tome premiere pag. 367.* elegantem observationem prodit: *Pour re-*

mediæ, inquit, a ces inconueniens (defraudationis scilicet stipendiorum) il donna ordre, que l'on seroit faire montre au Trou- pes tous les huit jours, & donna a chaque Regiment un Commissaire, qui paye lui même les soldats, & qui prenoit garde, qu'il n'y eut point de Passe-volants. Ainsi le Cardinal se avoit tous les semaines le nombre des Troupes, & l'on ne payoit, que ce, qui estoit actuel- lement dans le Camp. &c.

§. IV. Peculiare porro est, quod Electoribus & reliquis Statibus in *Aurea Bulla* Cap. I. inunctum sit, conducere Electorem proficiscentem ad locum Electioni Imperatoriæ destinatum, vel eorum Nuncios, quos ad Electionem transmitterint. Neque solum hoc conducendi onus usque ad Territorii fines semet extendit, sed ut §. 2. *cit. cap. 1.* clare disponitur, *per Territoria sua & alias, quanto possunt remotius.* conf. *Limnæus in Comment. ad A. B. h. l. Boecler. in Conductore Carolino.* Verum consideremus, quod eo tempore Status turbulentissimus & Anarchicus in Imperio fuerit, & demum securitas publica itinera per Germaniam instituendi, a Pace Publica per Maximilianum I. sancita repetenda, & sic Status Germaniæ in melius mutatus sit, mutavit ille simul dispositionem hanc *A. Bullæ.* conf. *Exc. Dn. Thomasi Diff. de Contentione morum cum jure scripto §. 66.* Constat enim hodie inter omnes, quod talis conductus non usu sit abrogatus ob manifestam securitatem viarum, quemadmodum & multa alia Capita *A. Bullæ* tacite sunt abrogata, ceu id demonstravit *Dn. Præses pec. Diff. de Mutatione Aurea Bullæ.*

§. V. Cæterum quoad exteros & subditos alterius, illud quidem notum est, quod quamdiu sint in aliquo Territorio, Juribus illius semet conformes gerere, & secundum illa vivere debent, sicque subditi illius temporarii sunt, quamdiu scilicet in illa ditione commorantur; Ast non æque convenit inter *Dd.* quid juris sit, si cædes aut aliud maleficium in confinio sit perpetratum, ita, ut non proprie constet, in cujus ditione sit commissum, ad quem hoc casu spectet cogni-
tio

tio causæ. Sunt nonnulli, qui ei adscribunt potestatem cognoscendi, in cuius Territorio *Caput* est repertum, vid Zanger *de Exception. P. 2. c. 1. n. 238.* Assertionis suæ fundamentum ponunt in *L. 44. ff. de Relig. & sumpt. fun.*, ubi caput pars principalior corporis humani esse asseritur. Alii judicare volunt ex eo, ubi *cor*, seu pars corporis, quæ cor complectitur, reperitur: Fundant se hi subtiliori quodam asserito, quod nimirum cor sit primum in vivendo, & ultimum in moriendo, hinc inferunt actum, v. c. homicidii proprie consummatum dicendum esse in illo Territorio, ubi cor reperitur. Verum lubrica hæc utraque sententia, dum hisce rationibus innitur. Nam elumbis illa consequentia est: caput vel cor principale membrum hominis est, ergo homicidium in illo Territorio, ubi repertum est, commissum fuit. conf. Bachov. *vol. 1. ad Treutl. Disput. 19. tb. 4. lit. A. Carpzov. Process. Crimin. quæst. 110. num. 25. seq. Berlich. P. 2. Decis. 62.* ut nihil dicam de dubia fide illius asseriti de corde primo vivente, & ultimo moriente, quam Anatomici hodierni vix amplius sint concessuri, quibus tamen rem illam examinandam relinquimus.

§. VI. Haud firmiori tale stat alia sententia, quæ in casu homicidii circa confinia territoriorum commissi llli adjudicat cognitionem, in cuius territorio occisi pedes deprehendantur, quia scilicet præsumendum sit occisum in illo territorio stetit, cum gladio, vel alio quovis telo confodetur. Quanquam vero hæc opinio probabilitate sua primo intnitu haud carere videatur, vacillat tamen mox, si consideremus paulo penitius, quod varie jactentur moribundi, & rarissime contingat, ut citra ullam agitationem, aut motum vulneratum, corpus recta procumbat, aut protinus corruat. conf. illustr. Dn. Stryk. *de Jur. Sens. Disp. 1. Cap. I. num. 19* Imo ab ipsis occidentibus in aliam locum transferri cadavera, præsertim si in confinio sit, haud raro solent, quo ob lites de competentia jurisdictionis oriundas, eo citius effugendi ansam consequuntur; ut adeo elumbem pedum situs præ-

præbeat conjecturam. Bachov. *ad Treutl. Vol. 1. D. 19. tb. 4.* Igitur misis hisce sententiis, hoc casu potius præventioni Judicum potiores partes assignamus. Nam si ita ambiguum sit, quis ex confinantium territoriorum Dominis legitimus sit Judex, ad utrumque hoc spectabit, & sic præventioni locus est. add. Carpzov. *loc. alleg. Ziegler. Diff. de Remiss. Delinquent. ad locum delicti §. 17.* Verum sic novum dubium subnascitur. Quid enim si Dominorum alter maleficum citavit, alter vero apprehendit? Resp. Apprehensio hic præferri meretur. Nam Captura est realis præventio & præfertur sic anteriori verbali, hinc ille potest sententiam exequi. add. Anthon. Matthæi *de Crimin. de Accusat. cap. 5. num. 7.*

§. VII. Non absurdis decisio capienda est in casu, si quis in finibus territorii delictum inchoavit, aut in altero territorio consummavit. Existimant enim haud pauci Dd. allegari a Brunnem. *in Process. Inquist. cap. 3. num. 14. & ad L. 1. C. ubi de Crimin. num. 12.* quod Dominus territorii, tam inchoati quam consummati delicti, competens Judex sit, & locum præventio habeat. Cui sententiæ adstipulari videtur Lex 1. *Cod. ubi de Crimin.* per verba: *ubi commissæ vel inchoata.* Posterius enim verbum cum Wesenbecio de delicto, non vero, citra absurditatis notam, de inchoato processu, intelligi debere, recte contendit Brunnem. *in dd. LL. exemplum ponens de stante in finibus Marchiæ sclopeto occidente stantem in finibus Saxonix.* Plenius vero hanc sententiam probant Dn. Coccejus *Diff. de Concurrent. Potest. plur. Locor. Tit. 3. num. 18.* Leopoldus *Diff. de Concurrent. Jurisd. in Imper. Inter. Dissp. Basleensis.* Quamvis vero dissentiant hoc casu Carpzovius *Prax. Crim. qu. 110. num. 18. & c. Respons. 28.* Zanger *de Exception. P. 2. cap. 1. num. 233.* rationes tamen ipsorum non sunt tanti ut ad sensum mereantur. Ut ut enim forma delicti loco, ubi perficitur, non vero inchoatur, adscribenda veniat; tamen recte regeatur *in alleg. Dissert. Dn. Cocceji l. c.* quod hic non de forma delicti quærat, sed de pote-

potestate loci in delinquentem, qui sub eo territorio fuit in quo stetit, nam delictum inhæret personæ delinquentis.

§. VIII. Frequens porro inter vicinos Populos est contentio, quoties flumen cursum mutavit, an simul territorii fines mutantur, cum haud raro contingat, ut inter duos Populos fluvius tanquam terminus interjiciatur. Pufendorf. *de Jur. Nat. & Gent. Lib. 4. cap. 7. §. 11.* Ad intricatissimas hæc controversias recte dijudicandas Grotius *de Jur. Bell. & Pac. lib. 2. cap. 3.* tria agrorum gênera, cum Julio Frontino, distingvit. Nimirum ager circa fluvium aut est *divisus*, aut *assignatus*, (qui & *limitatus* vocatur in *L. in agris limitatis, D. de Acquir. Rer. Dom.*) aut *arcifinius*. Ille manufactos limites pro finibus habet: *iste* per numerum jugerum designatus: *hic* terminos habet hostibus arcendis maxime idoneos, ut plurimum naturales, puta flumina aut montium supercilia. In duobus primis agrorum generibus, etiamsi flumen cursum mutet, nihil de territorio mutatur, & si quid alluvio adjecit, id occupantium imperio accedet. In arcifiniis flumen mutato paulatim cursu, mutat & territorii fines, & quicquid flumen parti alteri adjecit, sub ejus imperio est, cui adjectum est, quia scilicet eo animo Populus uterque imperium occupasse primitus creditur, ut flumen sui medietate eos dirimeret tanquam naturalis terminus. add. Boeclerus & Zieglerus *ad b. l. Grotii in Annot.*

§. IX. Quod si autem flumen ad unum pertineat populum, sic ut fines hujus sint in ripa alterius populi; *Insule* in flumine natæ ipsius solius erunt. *Alluviones* vero ad alteram ripam appositæ magis est, ut ad alterum Populum pertineant in solidum. Pufendorf. *alleg. loc. §. 11.* Interim si duo vicini Populi terminos voluerunt esse in medio fluvii, ita ut dimidium ad hunc, dimidium ad alterum pertineat; *Insulæ* natæ in flumine ad illum pertinent ad cujus ripam proximiores sunt. si vero in dimidio fluvii, I

ad utrumque ripæ Dominum pro dimidia parte spectant. conf. Respons. supra in *Cap. III. §. 18. allatum.* Recte autem contendit Grotius, *l. c. §. 17.* quod in dubio agri populorum circa fluvium arcifinii sint reputandi, hoc est, fines territoriorum ad medietatem fluminis utrinque pertingant, quia Imperiis distingvendis nihil est aptius quam id, quod non facile transitur. Nam flumen & sine obscuritate fines ostendit, & simul naturale munimentum regioni præterdit. add. Cæpolla *de Servitut. Rustic. Præd. cap. 31. n. 14.* Hier. de Monte *de Finib. reg. c. 24. n. 9.* Ast id perpetuum haud est. Poterit enim etiam hoc casu unus fluminis Dominus esse, alter vero nil juris in eodem habere, veluti si flumen jam ab uno Populo occupatum sit, antequam alter Populus alterius ripæ Dominium acquireret, aut quia res pactionibus esse debet definita. vid. Grot. *cit. loc.* & ibi exempla suppeditans Gronovius in *Notis. Vitriar. Inst. Jur. Nat. L. 2. c. 3. qu. 17.* De Rhodano hoc testatur Boerius *Conf. 24. n. 15.* & de Lacu Gardæ inter fines Veronenses & Brixienfes, Cæpolla *cit. lib. cap. 26. n. 9.* Et notissimum est exemplum Albis fluvii, qui paulo inferius ab una parte fines Brunsvicenses attingit, ab altera parte Brandenburgensem ripam habet, & tamen ibi regale fluminis solus, ab immemoriali tempore, possidet Serenissimus noster Rex, Dn. Stryk. *de Jure Cataract. cap. 3. §. 11.*

§. X. Quid autem si flumen arcifinium relicto uno imperu alveo, diverso plane loco viam sibi ruperit, quæritur, an adhuc fines territoriorum sint in medio fluvii? Respond. Si alluvio sit modica, & particularum terræ talis accessio, decessio, aut immutatio, quæ toti veterem speciem relinquit, remque sinit eandem videri; major in naturali limite commoditas, quam ut propter exiguum detrimentum ab eo discedi debeat. At si totius species simul mutetur, & sic veteri alveo penitus deserto alia penitus irruerit flumen, neque ille populus per cujus agros recens sibi iter fecit, tanti putet insigni terræ suæ parte carere, ut naturalem habeat limitem, deinceps fines erunt in
me-

medio deferti alvei. Nam fluvius est terminus populorum, Non qua aqua est, sed quatenus tali alveo fluit, talibusque ripisque includitur. Sicut etiam si exaruiisset flumen, imperii terminus maneret, medietas alvei qui proxime fuisset, quia mensea fuisse populorum vicinorum hoc casu censenda est, ut flumine quidem naturaliter dirimi vellent, quod si flumen esse desiisset, ut tum teneret quisque quod tenuisset: ita mutato alveo idem observandum erit, Conf. Grotius *l.c.*

§. XI. Præterea si flumen inter duo territoria fines constituat, ita ut utrique commune sit, disceptationem meretur, *an alter altero vicino invito Cataractas exstruere possit?* Quæstio hæc eo magis excussione digna, quo amplior hodie usus & utilitas harum Cataractarum deprehenditur, postquam felicissimo successu consiliorum Aulæ nostræ potiora flumina in Marchia & aliis ditionibus Augusti Regis nostri navigabilia sunt facta, & sic Commerciorum vigor, in quo nervus regionis consistit, promotus sit. Videtur autem, hoc casu Principi jus exstruendi haud competere, quia juxta placita juris Romani, in re communi potior sit ratio prohibentis (Cataractas). *L. Sabinus. 28. ff. Commun. divid.* atque secundum normam Juris hujus dijudicari controversias illustres Principum, cum juxta notissimam regulam Dd. hi inter sese utantur jure privatorum. Verum si non aliæ rationes possunt in medium adduci, nil prohibet, quo minus tuto & confidenter Principi jus perficiendi Cataractas in fluvio arcifinio concedamus. Principes enim Germanicos eorumque controversias subjectas esse decisioni juris privati, commune quidem assertum est, ast ad communes etiam errores referri suo jure meretur. Potius regula ita formanda est: Principes inter sese litigantes ex Jure Naturæ & Gentium consuetudinibus & observantia immemoriali judicandi sunt, nisi in hoc vel illo capite exceptio, *h. e.* juris civilis receptio, doceatur. add. Dn. Præsid. *Jurispr. Public. Diff. II. §. 26.* Finge vero hoc casu juxta præscriptum legum Civilium calculum ferendum esse, certe re-

te regula illa ex adducta *L. 28.* notabilem illam limitationem patitur, nisi publice interfit fieri, quod unus ex sociis prohibet. Potior enim, juxta regulas sanæ Politicæ, debet esse cura salutis publicæ quam privatæ. Conf. Muller. *in addit. ad Struvium, Exerc. 15. th. 26. lit. Q.* Quid vero utilius & Statui alicujus Principis magis proficuum, quam flumina navigabilia reddere sicque simul Commerciorum (qua animam salutis regionis confiruant) florentiorem amplioremque efficere. Conf. Becher. *Von Ausnahmte Teutscher Städte und Länder. p. 1.*

§. XII. Ceterum quando asseruimus in §. 9. *Capitis hujus* quod Insula in medio fluvii communis enata ad utrumque territorii Dominum spectet; oritur inde controversia, *si catara-ctæ ducendæ essent per Insulam in flumine tali existentem, an hoc invito altero fieri possit?* quam quæstionem, ex iisdem fundamentis cum priori affirmare nullus dubito. Cum enim tali ratione navigatio & inde pendens facilius cursus mercimoniorum promoveatur, nec alter interesse aliquod, cur minus tali catara-cta vicinus gaudere debeat, prætendere possit, non video, quare ille Princeps in fluminis dimidio ibique nata Insula non posset suam utilitatem promovere. Nam tacitam illam conditionem primis illis, qui per fluvium fines duorum territoriorum constituerunt placuisse præsumendum est, ut vel- lent quidem fluvium communem esse, non tamen ita, ut al- ter impediendus esset, si quidem suam utilitatem promo- tam cuperet. add. Dn. Strykii *laudata Disert. de Jure Cata-ractæ. Cap. 3. §. 13.* Accedit, quod omnium Dd. calculo, si duo diversi ripæ Domini sint, jurisdictio & potestas se extendat, usque ad dimidium fluvium. Georg. Mohr. *Tr. de Jure ve- nand. aucupand. & piscand. cap. 7. num. 8.* Hier. de Monte *de Fi- nibus regund. cap. 24. num. 9.* Hinc citra dubium licet Domino in sua parte Insulæ catara-ctas perficere,

§. XIII. Multo magis Princeps omnia in flumine, constituyente fines territorii sui agere potest, si flumen totum ad ipsum spectat, ceu hoc haud raro contingit, uti patet ex §. 9. Quod si hoc casu catara-ctas exstruendas curet, licet vi- cini damnum inde patiantur, suo jure utitur nec alicui facit inju-

injuriam, quæ res & privato licet contra vicinum privatum, ceu patet ex *L. Fluminum 24. §. fin. & L. Proculus. 26. ff. de Damn. Insest.* Nec enim jure civili duntaxat illud introductum est; sed etiam jure connato, quod naturale vocare solemus, cui libet permittendus est liberrimus rei suæ usus, si modo nulum jus in alieno territorio prætendat, sed intra fines Provinciæ suæ subsistat. Dum itaque damnum tali ratione vicino territorio inferitur, ejusque commercia forte damnum patiuntur, id casui & vicisitudini negotiorum humanorum imputandum est. Et maxime ita comparatum est cum incremento & decremento Provinciarum, ut non semper uno loco illa stent; sed modo hæc, modo alia provincia copiis locuples, gloria beata prædicanda sit, prout scilicet ad gubernacula Reipubl. sedent viri periti & utilitatis provinciarum suarum amantes, de qua re fusius actum est a Dn. Præsid. *de Incrementis Urbium Germanicarum.* addat. Henric. Michael. *Respons. 24. de Prohibita edificat. in vicinia Civitatum.*

§. XIV. A Fluminibus progredimur ad ipsum Mare. An in hoc limites Provinciales possint constitui, anxie aliquando disceptatum est Anglos inter Batavosque, & postquam Incomparabilis vir, Hugo Grotius, peculiari libello, Mare esse Domini & limitum incapax, demonstrare conatus est; ac contrariam sententiam pro Dominio maris non minus strenue defendit deus nationis Anglicanæ, Janus Seldenus, de *Mari clauso*; eruditi de super in duo castra, quasi agmine facto, secesserunt, ita tamen, ut plures pro Seldeno quam Grotio calculum posuerint. Equidem de interiori mari, quod intra fines cujusdam Imperii concluditur, v. c. Mari Hadriatico sive *Golfo di Venetia* facilis consensus est, quod ad limites territorii pertinere possit. Verum de exteriori mari sive Oceano non æque convenitur. Nec solum res substitit in velitationibus Doctorum, sed Anglos & Belgas in cruenta prælia armavit. Quæ ab utraque parte rationes afferantur, nostrum nunc non est repetere, cum legi possint, præter laudatos Autores, apud Grafvinkelium, Schockium, tr. *de Mari libero*, Bœcler, ad Grot. de *J. B. & P. lib. 2 cap. 2. §. 3.* Strauch. *Diff. de Imp. Mar. cap. 2.* aliosque. Tandem vero Pace Bredana Anglos inter Protectore, id temporis, (vel potius-

tius Usurpatore Regni) *Olivario Cromvello*, & Belgas pax coitit, ubi inter alia cautum est, ut Batavi omni piscatione intra decimum ab Anglia milliaret abstinerent. Conf. Dn. Becman. *Hisp. Orb. Terr. Geographic. & Civil. cap. 4. §. 2. & in Meditat. Politic. Diss. VI. §. 2.* Unde patet fines territoriales Angliæ usque ad X. lapidem in mare usque se extendere, & frustra libertatis marinæ asseritores urgere, quod *Oceano non possint insigi limites*. Hinc nullam approbationem meretur, quod bonus Ambrosius, suo tempore, *Hexaemer. cap. X.* pronunciavit: *Geometram audivimus, Thalassometram nunquam*. Nam omnino termini & limites possunt poni in mari. Adfunt sane scopuli, brevia, adversa invicem Promontoria; Insulæ hinc inde sparse, quibus linearum rigores, versuræ, seu flexus angulorum, costæ, gammæ, ut agrimensores loquuntur, sumi possunt. Sed & ex gradibus longitudinis, latitudinisq; & triangulorum doctrina præsens remedium. add. *Strauch. d. Diss. cap. 2. Excell. Dn. Hoppius Comm. ad Instit. ad tit. de Res. Divis. §. 2. voce. Mare.*

§. XV. Ceterum promissi nostri in fine præcedentis Capituli facti memores, progredimur ad forum Principum de limitibus Provincialibus inter se dependentium. In cuius quæstionis ventilatione, Principes ac Status Imperii nostri bene separandi sunt ab aliis Principibus extra illud constitutis. Quæ Distinctio non propterea adferatur, ac si Principes nostri non æque omnibus juribus Majestaticis fruerentur in suis territoriis, quippe plenissime iis concessis in *Instr. Pac. Westphal. Art. V. §. gaudeant*, aliisque conventionibus; sed quia Principibus nostris placuit per conventiones publicas, ut lites inter ipsos ortæ, certa præscripta forma debeant componi. Placuit itaque ipsis primum controversias suas coram *Austregis* ventilare, quas nervose delineat Jll. Dn. Stryk. *duabus Dissert. de Foro Austregario*, & in *Diss. de Foro Principum & privatorum communi Cap. I.* Quod si vero coram hisce Austregis res ad beneplacitum utriusque partis decidi haud possit, provocatio ad superiora Imperii judicia salva est. Solent tamen interdum vicini Principes, aut alii partibus faventes autoritatem suam interponere, & amicabilem compositionem svadere. Sic cum 1584. inter Ducatum Pomeranicum & Megapolitanum fines Provinciales ordinarentur, Rex Daniæ & Dux Julius Brunsvicensis, in honorem utriusque Domus, hanc operam in semet susceperunt per Legatos. vid. *Herzog Johann Friedrichs Landtags Abschied zu Treptow. de an. 1585. 19. Octobr.*

SOLI DEO GLORIA.

00 A 6460

ULB Halle 3
002 932 539

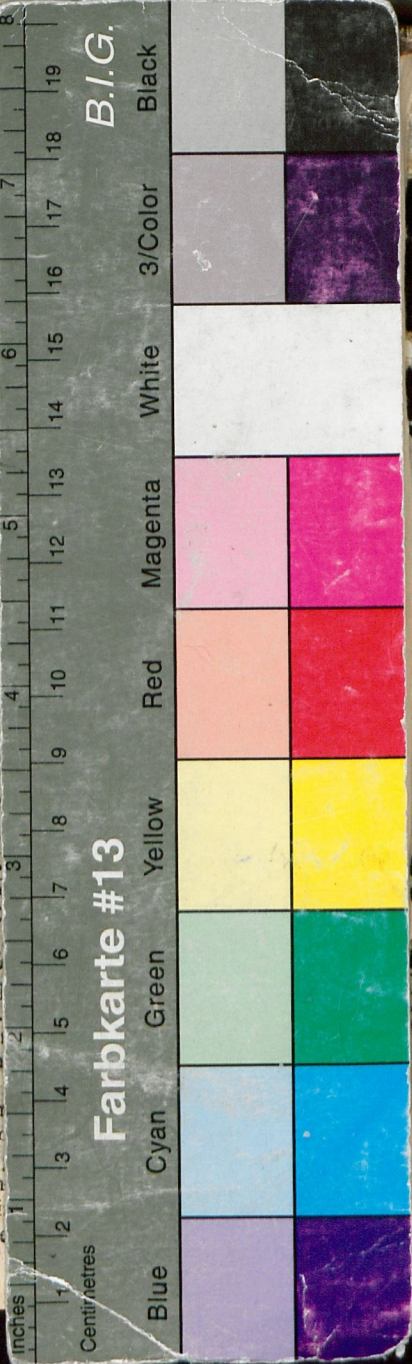

Sb.

R VD 17 vd 18

DISSERTATIO JURIDICO-POLITICA

De

JURE LIMITUM PROVINCIALIUM

Dom
Recht der Land-Gräben/

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE

AC DOMINO,

DN. FRIDERICO GVILIELMO
REGNIBORUSSICI, ELECTORATUS BRANDENB.
REGNI BORUSSICI ELECTORATUS ET PROVIN-
CIARUM HEREDE,

&c. &c. &c.

PRAESIDE

DN. JACOBO BRUNNEMANNO

J. U. D. & Prof. Publ. Extr. nunc designato Affectore Scabi-
natus Regii - Prusso - Pomeranici, ut & Statuum Provincia-
lium ibidem Syndico.

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

Eruditorum examini in Cathedra subjicere voluit

BEATA MORTE PRAEVENTUS,

Ejusdem AUTOR,

PANTHALEON-RUDOLPHUS BERNDIS,

Osterburgo - Palæo - Marchicus.

Quæ in pie Defuncti memoriam typis nunc exscripta est.

HALÆ, e Typographia Orphanotrophii, Anno 1704.

6.